

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta ja rikoslain 48 a luvun muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta. Samassa yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia.

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta ja sen nojalla annetut Euroopan unionin säädökset. Mainitut säädökset liittyvät laittomien hakkuiden ehkäisemiseen Euroopan unionissa ja sen ulkopuolella. Puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisen edellytyksenä on asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän noudattaminen.

Ehdotettavassa laissa säädettäisiin, että Maaseutuvirasto toimisi edellä mainitussa

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena. Lakiin sisällytettäisiin myös säännökset toimivaltaisen viranomaisen valvonta-tehtävästä sekä valvontaan liittyen toimivaltaisen viranomaisen tiedonsaantioikeudesta yksityisiltä ja viranomaisten välisestä tietojen vaihdosta.

Edellä mainitun asetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee säätää seuraamuksista. Puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamista koskevassa laissa säädettäisiin puutavararikkomuksesta. Lisäksi rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi puutavararikosta koskeva rangaistussäännös.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.1.1 Johdanto.....	4
2.1.2 Metsien hoito- ja käyttö ja sitä koskevat rajoitukset.....	5
2.1.3 Puutavaran mittausta.....	7
2.1.4 Pakkokeinot.....	7
2.1.5 Tullin tehtävät ja toimivaltuudet.....	8
2.1.6 Eräät rangaistussäännökset ja menettämisseuraamus.....	9
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaisten ja EU:n lainsäädäntö.....	11
2.3 Euroopan unionin laittomia hakkuita koskeva lainsäädäntö.....	12
2.4 Nykytilan arviointi.....	14
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	16
3.1 Tavoitteet.....	16
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	17
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	19
4.3 Ympäristövaikutukset.....	21
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	21
5 ASIAN VALMISTELU.....	21
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	21
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	22
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	23
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
1.1 Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta.....	23
1.2 Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta.....	29
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET.....	31
3 VOIMAANTULO.....	31
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	31
LAKIEHDOTUKSET.....	35
1. Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta.....	35
2. Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta.....	39
LIITE.....	40
RINNAKKAISTEKSTI.....	40
Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta.....	40

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unioni on pitänyt laittomia hakkuita merkittävänä maailmanlaajuisena ongelmana ja on sen vuoksi viime vuosina ryhtynyt toimenpiteisiin vaikuttaakseen osaltaan ilmiön vähentämiseen. Laittomilla hakkuilla tarkoitetaan puun korjaamista, käsittelyä tai kauppaamista sen maan kansallisen lainsäädännön vastaisesti, jossa puunkorjuu tapahtuu. Laittomat hakkuut ovat monitahoinen ongelma, jolle on monia syitä. Lähtökohtana ovat puutavaran suuri kysyntä sekä metsä- ja muun hallinnon ja lainvalvonnan puutteet sekä korruption liittyvät ongelmat. Täsmällisiä tietoja laittomien hakkuiden määrästä ja arvosta ei ole saatavissa, koska toimintaa harjoitetaan salassa. On kuitenkin olemassa näyttöä siitä, että kyseessä on merkittävä ja edelleen kasvava ongelma. Varsinkin monissa kehitysmaissa laittomien hakkuiden määrä on yhtä suuri tai jopa huomattavasti suurempi kuin laillisten hakkuiden määrä. Laittomia hakkuita esiintyy myös Euroopassa, vaikkaan ei suuressa määrin.

Laittomat hakkuut vaikuttavat merkittävästi maailmanlaajuiseen metsäkatoon ja sitä kautta myös ilmastonmuutokseen ja biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen. Ne heikentävät myös lakeja noudattavien toimijoiden kilpailukykyä sekä viejä- että tuojamaissa ja aiheuttavat valtioille huomattavia tulonmenetyksiä. Lisäksi ne ovat esteenä kestäväälle kehitykselle kehitysmaissa ja auttavat rahoittamaan aseellisia selkkauksia. Niihin saattaa myös liittyä vakavia ihmisoikeusloukkauksia.

Laittomien hakkuiden ja laittoman puukaupan torjunta tuli kansainväliseen hallitusten väliseen keskusteluun ensimmäistä kertaa G8-maiden metsäohjelman yhteydessä vuonna 1998. Sen puitteissa johtavat teollisuusmaat ja Maailmanpankki järjestivät syyskuussa 2001 Balilla pidetyn Aasian metsäministereiden laittomia hakkuita koskeneen FLEG-kokouksen (Forest Law Enforcement and Governance). Vastaavia kokouksia on myöhemmin vuosina pidetty muillakin alueilla. Asia otettiin esille myös Yhdistyneiden

Kansakuntien metsäfoorumin työohjelmaa laadittaessa vuonna 2001 sekä seuraavana vuonna pidetyssä kestävä kehityksen huippukokouksessa (World Summit on Sustainable Development, WSSD) Johannesburgissa. Ratkaisun etsiminen laittomien hakkuiden ongelmaan on yksi Euroopan komission keskeisistä Johannesburgin huippukokoukseen liittyvistä jatkotoimista.

Euroopan unioni julkisti vuonna 2003 metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa kolmansien maiden kanssa koskevan FLEGT-toimintasuunnitelman (KOM(2003) 251 lopullinen, Forest Law Enforcement, Governance and Trade). Toimintasuunnitelma kattaa laajasti laittomien hakkuiden ehkäisyyn liittyviä toimenpidevaihtoehtoja kuten tuottajamaiden tukemisen, kaupan vaikuttavat toimet (lupajärjestelmä, muut lainsäädännölliset vaihtoehdot), julkiset hankinnat, yksityissektorin aloitteet, rahoituksen ja investoinnit sekä olemassa olevien kansainvälisten sopimusten hyödyntämisen. Toimintasuunnitelman toimenpanon keskeiset elementit ovat asetus vapaaehtoisesta lupajärjestelmästä, FLEGT-kumppanuussopimusten solmiminen puuntuottajamaiden kanssa ja mahdolliset muut lisätoimenpiteet.

Vapaaehtoista lupajärjestelmää koskee neuvoston asetus (EY) N:o 2173/2005 Euroopan yhteisöön suuntautuvaa puutavaran tuontia koskevan FLEGT-lupajärjestelmän perustamisesta (jäljempänä *lupajärjestelmäasetus*). Euroopan unioniin suuntautuvaa puutavaran tuontia valvova lupajärjestelmä pannaan täytäntöön puutavaraa tuottavien maiden kanssa tehtävillä vapaaehtoisilla kahdenvälisillä kumppanuussopimuksilla. Asetuksessa edellytetään voimassaolevan FLEGT-luvan esittämistä silloin, kun kumppanimaasta tuodaan unionin alueelle asetuksessa tarkoitettua puutavaraa.

Lisätoimenpiteitä koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 995/2010 puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta (jäljempänä *puutavaraasetus*) ja sen nojalla annetut Euroopan unio-

nin säädökset. Puutavara-asetuksessa säädetään velvoitteista toimijoille, jotka tuovat unionin markkinoille puutavaraa tai puutuotteita. Asetus koskee myös niitä toimijoita, jotka saattavat unionin markkinoille unionin alueella tuotettua puutavaraa. Markkinoille saattamisella tarkoitetaan puutavara-asetuksen 2 artiklan määritelmän mukaan myyntimenetelmästä riippumatta kaikkea puutavaran ja puutuotteiden vastiketta vastaan tai vastikkeetta tapahtuvaa ensimmäistä toimittamista sisämarkkinoille liiketoiminnan yhteydessä jakelua tai käyttöä varten. Asetus perustuu asianmukaisen huolellisuuden (due diligence) periaatteelle. Asetus velvoittaa toimijat osoittamaan varovaisuutta ja arvostelukykyä sekä toteuttamaan konkreettisia toimia, joilla ne voivat varmistua siitä, että niiden toimitusketjuunsa hankkima puutavara ja puutuotteet ovat laillisia sekä välttää sen riskin, että ne toisivat laittomasti korjattua puutavaraa ja siitä valmistettuja puutuotteita unionin markkinoille. Laillisuus määräytyy sen maan metsänhoitoa, puunkorjuuta ja puukauppaa koskevan lainsäädännön mukaan, jossa puu on korjattu.

Sekä lupajärjestelmäasetuksessa että puutavara-asetuksessa viitataan CITES-yleissopimukseen (Convention on international trade in endangered species of wild flora and fauna). Sopimus koskee yli 30 000 uhanalaisen kasvi- ja eläinlajin, niiden osien ja niistä valmistettujen tuotteiden kauppaa. Sopimuksen tarkoituksena on suojella luonnonvaraisia kasveja ja eläimiä valvomalla niillä käytävää kauppaa. CITES-yleissopimus on Euroopan unionin lainsäädäntöä. Yleissopimukseen liittyy neuvoston asetus (EY) N:o 338/97 luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä (jäljempänä *CITES-asetus*). CITES-asetuksen täytäntöönpanoon liittyviä säännöksiä on luonnon-suojelulaissa (1096/1996). CITES-yleissopimukseen liittyvien lupien ja todistusten osalta toimivaltainen viranomais on Suomen ympäristökeskus. Tullille kuuluu CITES-asetuksen maahantuontiin, maastavientiin, jälleenvientiin ja kauttakuljetukseen liittyvä valvonta.

Lupajärjestelmäasetus liittyy CITES-yleissopimukseen siten, että asetuksen 4 artiklan mukaan FLEGT-lupaa ei tarvita tuon-

tiin kumppanuusmaasta, jos kyse on CITES-asetuksen liitteissä A, B ja C luetelluista lajeista valmistetuista puutuotteista. Puutavara-asetus taas liittyy CITES-yleissopimukseen siten, että asetuksen 3 artiklan mukaan puutavaran ja puutuotteiden, joita varten on myönnetty FLEGT- tai CITES-lupa, katsotaan olevan laillista.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Johdanto

Esityksen tarkoituksena on saattaa kansallisesti täytäntöön puutavara-asetus ja sen nojalla annetut Euroopan unionin asetukset. Puutavara-asetuksessa kielletään laittomasti korjatun puutavaran tai sellaisesta puutavarasta valmistettujen tuotteiden markkinoille saattaminen. Puutavara-asetuksessa säädetään asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää koskevasta velvoitteesta. Asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä tarkoittaa erilaisia menettelyjä sen varmistamiseksi, ettei markkinoille pääsisi laittomasti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja tuotteita.

Puutavara-asetuksen säännöksiin liittyen esityksen 2.1 luvun alajaksoissa tarkastellaan ensin metsien käsittelyyn liittyviä säännöksiä, koska puutavara-asetuksen mukaan sovellettavalla lainsäädännöllä tarkoitetaan muun muassa puunkorjuuta koskevaa lainsäädäntöä. Lisäksi tarkastellaan puutavaran mittausta koskevaa lainsäädäntöä, koska puutavara-asetuksen asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän velvoitteeseen kuuluu muun muassa tietojen saanti korjatun puun määräästä ja puukaupan osapuolista. Nämä seikat käyvät ilmi mittausasiakirjasta. Esityksen 2.1 luvun alajaksoissa tarkastellaan myös lyhyesti pakkokeinoja ja Tullin toimivaltuuksia. Tullin toimivaltuuksia tarkastellaan sen vuoksi, että puutavara-asetuksen mukaan sovellettavalla lainsäädännöllä tarkoitetaan muun ohella tulleja koskevia säännöksiä. Pakkokeinoja tarkastellaan esityksessä sen vuoksi, että puutavara-asetuksessa mainitaan takavarikointi yhtenä esimerkkinä toimenpi-

teistä, joilla viranomainen voisi puuttua puutavara-asetuksen vastaiseen puutavaraan ja puutuotteisiin. Pakkokeinoja ja Tullin toimivaltuuksia tarkastellaan sen vuoksi, että esityksessä katsotaan, että puutavara-asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen ei voi ratkaista sitä, onko puutavaran tai puutuotteen alkuperä laillinen, vaan että tällaiset asiat tulisi käsitellä tuomioistuimessa rikosasian käsittelyn yhteydessä.

2.1.2 Metsien hoito- ja käyttö ja sitä koskevat rajoitukset

Metsien hoito ja käyttö

Metsälaki (1093/1996) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997. Lain tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Lailla velvoitetaan puuntuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi huolehtimaan uuden puuston aikaansaamisesta hakatun metsän tilalle. Samalla rajoitetaan kasvullisissa metsissä toteutettavia liian voimakkaita kasvatushakkuita ja nuorten metsien uudistushakkuita sekä metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittelyä.

Metsälakia on muutettu useita kertoja. Viimeisin metsälain muutos liittyi metsälain valtuussäännösten täydentämiseen ja täsmentämiseen. Metsälakiin lisättiin määritelmä uudistushakkuun päättymisestä. Metsälakiin otettiin säännökset uudistushakkuun jälkeen tehtävässä taimikon perustamisessa käytettävistä puulajeista. Taimikon saa perustaa käyttäen laissa määriteltyä metsänviljelyaineistoa, joka soveltuu alkuperältään uudistettavan alueen olosuhteisiin, tai luontaisesti uudistamalla. Alkuperältään sopivan metsänviljelyaineiston käyttö on onnistuneen metsänuudistamisen edellytys. Uusien säännösten tarkoituksena oli pyrkiä vaikuttamaan hyvän kasvukunnan omaavan taimikon muodostumiseen. Metsälaissa tarkennettiin myös metsän uudistushakkuun jälkeisen taimikon perustamisen määräaikoja ja taloudellisesti kasvatuskelpoisen taimikon määrittelyä.

Metsälain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä (1234/2010) sekä maa- ja metsätalousministeriön asetus metsänkäyttö- ja taimikon perustamisilmoituksesta (1308/2010).

Metsälain täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät kuuluvat pääosin Suomen metsäkeskukselle. Suomen metsäkeskus on organisaationa niin sanottua välillistä valtionhallintoa ja sitä koskevista toimivaltuuksista, vastuusta ja velvollisuuksista on säädetty Suomen metsäkeskuksesta annetussa laissa (418/2011). Maaseutuvirasto hoitaa ne metsälain täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät, joihin liittyy merkittävän julkisen vallan käyttöä. Maaseutuvirasto on viranomainen ja sen tehtävistä säädetään Maaseutuvirastosta annetussa laissa (666/2006).

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen laiksi metsälain muuttamisesta (HE 75/2013 vp). Esityksen mukaan metsälakiin tehtäisiin merkittäviä sisällöllisiä muutoksia metsätalouden sekä puuta käyttävän teollisuuden toimintaedellytysten edistämiseksi, maanomistajan omaisuuden suojan parantamiseksi, metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja metsälain valvonnan yksinkertaistamiseksi. Esityksen mukaan puunkorjuuta koskevia säännöksiä tarkennettaisiin eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatukseen vaatimien edellytysten huomioon ottamiseksi.

Metsälain muuttamista koskevassa esityksessä lain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi samoin kuin uudistus- ja kasvatushakkuiden toteuttamista koskevia säännöksiä, uudistamisvelvoitteen muodostumisen jälkeisiä velvoitteita sekä kasvatuskelpoisen taimikon määrittelyä. Lakia tarkennettaisiin metsän hakkaajan ja leimikkosuunnittelijan tekijänvastuun osalta. Lakiin lisättäisiin myös hakkaajan vastuihin liittyen maanomistajalle ilmoitusvelvollisuus hakkuiden käsittelyalueella mahdollisesti sijaitsevista tiedetyistä erityisen tärkeistä elinympäristöistä. Tähän liittyvä ilmoitusvelvollisuus säädettäisiin myös Suomen metsäkeskuksen alueyksikölle. Laista poistettaisiin uudistamishakkuiden ikä- ja järeyskriteerit, suojametsäalueilla toimenpiteiltä vaadittava hakkuu- ja uudistamissuunnitelma, taimikon perustamisilmoitusmenettely, metsälain mukainen katsel-

musmenettely sekä uuden puuston aikaansaamisen varmistamiseksi säädetty vakuusmenettely. Lisäksi rikoslakiin (39/1889) ehdotetaan tehtäväksi metsälakiin esitettävistä muutoksista johtuvat tarkistukset.

Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta

Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (263/1991), jäljempänä *metsätuholaki*, tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1991. Lailla pyritään siihen, että metsätaloudellisissa toimenpiteissä otetaan huomioon kasviin puihin kohdistuva hyönteis- ja sienituhovaara ja että tällaisten tuhojen syntymisen ja leviämisen ehkäisemiseksi suoritetaan tarpeelliset toimenpiteet. Lailla veloitetaan kuljettamaan tuore, kaadettu havupuutavara pois metsästä ja välivarastosta ennen tiettyjä kesälle säädettyjä määräaikoja. Myös hakuista jääneet männyn ja kuusen tyveykset ja muut vastaavat ainespuuksi kelpaamattomat rungonosat sekä vahingoittuneet puut, joista ilmeisesti leviää metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä, on kuljetettava kesäksi pois metsästä.

Metsätuholakia täydentävinä säädöksinä on annettu asetus metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (1046/1991), asetus metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten seurannasta (1045/1991) sekä maa- ja metsätalousministeriön päätös metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (1397/1991).

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettujen säädösten sisältö on pysynyt lähes alkuperäisessä muodossaan. Vuonna 1998 lain soveltamisalaa ja puutavaran pitkäaikaista varastointia koskevia säännöksiä selvennettiin. Vuonna 2010 lakiin lisättiin uusi 7 a §, jonka perusteella maa- ja metsätalousministeriö voi oikeuttaa maanomistajan omalla kustannuksellaan toteuttamaan ministeriön hyväksymät biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevitystä koskevat toimenpiteet. Muutoksella parannettiin metsänomistajan mahdollisuuksia torjua erityisesti ruskomäntypistiäistuhoja, joita voidaan torjua tehokkaasti ainoastaan lentolevittämällä metsiin biologista torjunta-ainetta.

Metsätuholakiin on tarkoitus tehdä kokonaisuudistus. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2013. Esityksen tavoitteena on edelleen turvata metsien hyvä terveydentila. Esityksellä pyrittäisiin erityisesti pitämään metsien pahimpien tuhohyönteisten kannat riittävän alhaisella tasolla. Lakia sovellettaisiin niillä alueilla, joihin sovelletaan metsälakia. Lakiehdotuksen sisältö vastaa pääosin voimassa olevia säädöksiä. Lakiin esitetään kuitenkin muutoksia tuoreen puutavaran ja vahingoittuneen puun poiskuljettamisen määräaikoihin. Muutoksilla vastattaisiin muuttuneisiin luonnonolosuhteisiin, kuten hyönteisten parveilun ajankohdan aikaistumiseen keväiden lämpenemisen myötä. Lain valvonta toteutettaisiin jatkossa pääasiassa ammattimaisten toiminnanharjoittajien omavalvontana. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevat säännökset tuotaisiin perustuslain vaatimusten mukaisesti asetuksista lain tasolle. Lisäksi valtuutus-säännöksiä tarkennettaisiin. Uusi laki on tarkoitus saada voimaan vuoden 2014 alusta lukien.

Metsänkäsittelyn rajoitukset ja maisematyölupa

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 128 §:ssä säädetään toimenpiderajoituksesta. Säännöksen mukaan maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa

- 1) asemakaava-alueella;
- 2) yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- 3) alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Hakkuu saattaa siis tietyissä tilanteissa edellyttää maisematyölupaa. Maisematyölupaa ei kuitenkaan tarvita esimerkiksi vähäisiin toimenpiteisiin. Vähäisyys arvioidaan tapauskohtaisesti.

Metsätalouden harjoittamiseen voivat vaikuttaa myös suojelumääräykset. Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla maakuntakaavassa (30 §), yleiskaavassa (41 §) ja asemakaavas-

sa (57 §) voidaan antaa suojelumääräyksiä. Suojelumääräykset saattavat estää hakkuut alueella kokonaan.

2.1.3 Puutavaran mittaus

Puutavaranmittauslaissa (364/1991) säädetään puutavaran ja 20 irtokuutiometriä suuremman hake- tai sahanpuruerän mittauksesta. Laissa säädetään myös puutavaranmittauksen organisaatioista, virallisesta mittauksesta ja valvontamittauksesta. Virallista mitausta ja valvontamittausta varten on olemassa virallisia mittaajia ja mittauslautakunta. Soveltamisalallaan lain säännökset ovat ensisijaisia ja velvoittavia eli lainvastainen sopimusehto on mitätön. Lain säännösten keskeisenä tarkoituksena on turvata puutavaran mittauksessa heikomman osapuolen asemaa.

Käyttötarkoituksen perusteella arvioituna puutavaran mittaus tapahtuu luovutusmittauksena tai työmittauksena. Luovutusmittauksella todetaan sopimuksessa edellytetty puutavaran määrä ja laatu kauppahinnan määrittämistä varten. Työmittauksella todetaan työn tuloksen paljous palkan tai muun korvauksen määrittämistä varten. Virallinen mittaus voidaan luokitella asianosaisen tarkastus- ja oikeussuojakeinoksi. Virallisessa mittauksessa edellä mainitun mittauksen tekee asianosaisten pyynnöstä virallinen mittaaja tai mittauslautakunta. Mittauksella ratkaistaan puutavaran määrää tai laatua koskeva erimielisyys.

Valvontamittauksella tarkoitetaan virallisen mittaajan tai mittauslautakunnan omasta aloitteestaan tai pyynnöstä suorittamaa tehdasmittauksessa käytetyn laitteen, ohjelman tai menettelyn tarkastamista. Valvontamittaus on itsenäinen mittaustoimitus, jonka tavoitteena on estää ennakolta tehdasmittauksessa mahdollisesti syntyvät ongelmat. Jokainen tehdasmittaaja voi joutua virallisen mittaajan suorittaman yllätystarkastuksen kohteeksi.

Hallitus antoi joulukuussa 2012 eduskunnalle hallituksen esityksen laiksi puutavaran mittauksesta (HE 192/2012 vp). Esityksessä ryhmiteltäisiin puutavaran mittauksessa käytettävät menetelmät mittausmenetelmäryhmiksi, joista voidaan säätää yhtenäisesti. Lai-

tekohtaisesta sääntelystä luovuttaisiin. Nykyinen virallisten mittaajien hoitama puutavaranmittauksen viranomaisvalvonta säilytettäisiin pääosin nykyisellään, mutta erimielisyyksien ratkaisemista ja oikeusturvaa koskevia säännöksiä selkeytettäisiin. Lisäksi yrityksille ja laajamittaisen urakointitoiminnan harjoittajille annettaisiin mahdollisuus sopia tietyistä mittaukseen liittyvistä asioista tarkoituksenmukaisella tavalla, jos mittauksen luotettavuus voitaisiin muuten varmistaa. Aiemmasta poiketen virallisen mittaajan ja mittauslautakunnan hallinnollisten pakkokeinojen käyttö tulisi mahdolliseksi. Laki puutavaran mittauksesta (414/2013) on tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2013.

2.1.4 Pakkokeinot

Takavarikosta säädetään pakkokeinolain (450/1987) 4 luvussa. Takavarikon edellytyksistä säädetään luvun 1 §:ssä. Esine tai asiakirja voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiasa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi. Luvun 4 §:ssä säädetään lähetyksen pysäyttämistä takavarikkoa varten. Luvun 5 §:n mukaan takavarikoimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tuomioistuimien saa päättää takavarikosta syytettyä käsitellessään. Tuomioistuimen on syyteasian ratkaistessaan päätettävä, onko takavarikko pidettävä edelleen voimassa, kunnes asiasta toisin määrätään (15 §). Takavarikoitavan esineen haltuunottamisesta poliisimiehen toimesta säädetään 6 §:ssä. Sille, jonka luona esine takavarikoidaan tai otetaan haltuun ja joka tuolloin ei ole saapuvilla, on 7 §:n mukaan ilmoitettava takavarikosta tai haltuunottamisesta.

Pakkokeinolain 5 luvussa säädetään paikkaan kohdistuvasta etsinnästä. Luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään kotietsinnän edellytyksistä koskien esineen, omaisuuden ja henkilön löytämistä. Kotietsinnän lisäksi paikkaan kohdistuvana etsintänä voi tulla kysymykseen paikantarkastus, joka saadaan luvun 8 §:n mukaisesti suorittaa esineen, omaisuuden tai henkilön löytämiseksi muualla kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettussa paikassa, vaikkei

yleisöllä ole sinne pääsyä, rikoksesta säädetystä rangaistuksesta riippumatta.

Kotietsinnästä päättää pakkokeinolain 5 luvun 3 §:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies. Poliisimies voi esimerkiksi kiireellisissä tapauksissa toimittaa kotietsinnän määräyksettä. Paikantarkastuksesta päättää 8 §:n mukaan syyttäjä, tutkinnanjohtaja tai tutkija.

Tullilain (1466/1994) 43 §:n nojalla myös Tulli on esitutkintaviranomainen. Tullirikosasiaa tutkittaessa noudatetaan esitutkinnasta ja pakkokeinoista erikseen annettujen säännösten lisäksi tullilain säännöksiä. Tullimiehellä on Tullin suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen toimittamassa esitutkinnassa. Tullilla on oikeus suorittaa kotietsintä ja takavarikko.

Uusi pakkokeinolaki (806/2011) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Kyseisellä lailla kumotaan vuoden 1987 pakkokeinolaki. Takavarikointia koskevat säännökset ovat uuden pakkokeinolain 7 luvussa ja etsintää koskevat säännökset 8 luvussa.

2.1.5 Tullin tehtävät ja toimivaltuudet

Esityksessä tarkastellaan lyhyesti Tullin toimivaltuuksia. Puutavara-asetuksen 2 artiklan h kohdan mukaan sovellettavalla lainsäädännöllä tarkoitetaan puunkorjuumaassa voimassa olevaa lainsäädäntöä, joka kattaa muun muassa metsäalaa liittyvät kaupankäynnin ja tullit. Tullin toimivaltuudet liittyvät tullitoimenpiteen suorittamiseen.

Tullilain 13—20 §:ssä säädetään tulliviranomaisen toimivaltuuksista. Tullilain 14 §:n mukaan tulliviranomaisella on tullitoimenpiteen suorittamista varten oikeus esimerkiksi

- pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo (1 momentti 1 kohta),
- pidättää ja tarvittaessa ottaa haltuunsa tavara, jota ei ole asianmukaisesti tulliselvitetty (1 momentti 3 kohta),
- päästä varastoihin, tiloihin ja muihin paikkoihin, missä tavaraa valmistetaan, säilytetään tai myydään (poikkeuksena asuntona tai rakennuksen asuintiloina käytettävä osa)

ja suorittaa tarpeellinen tarkastus (1 momentti 4 kohta),

– saada tarpeelliset tavaranhaltijaa, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot (1 momentti 6 kohta),

– antaa tavaran purkausta, lastausta, luovutusta, kuljetusta ja varastointia koskevia määräyksiä (1 momentti 7 kohta),

– asettaa tullivalvonnassa olevaan kulkuneuvoon, tavaraan, varastoon tai muuhun paikkaan tullisinetti, tullilukko tai muu tunnistamismerkki (1 momentti 8 kohta),

– eristää, sulkea tai tyhjentää tavaroiden valmistus-, lastaus-, purkaus- tai muu tarkastuspaikka tai alue sekä kulkuneuvo, jos se on tarpeen yleisen turvallisuuden ylläpitämiseksi tai tullitoimenpiteen suorittamiseksi sekä kieltää tai rajoittaa liikkumista tällaisessa paikassa, alueella tai kulkuneuvossa (1 momentti 9 kohta).

Edellä mainitut tulliviranomaisen valtuudet liittyvät tullitoimenpiteen suorittamiseen ja tullitoimenpiteellä tarkoitetaan tullilain 3 §:n määritelmän mukaisesti tullilaitoksen toimivaltaan kuuluvaa virkatointia tullirikosten esitutkintaa lukuun ottamatta.

Tullilain 14 §:n 3 momentin mukaan tulliviranomainen saa pidättää maasta vietävän tai maahan tuotavan tavaran, jos siihen on perusteltua syytä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Tavaran pidättämisestä on tällöin viipymättä ilmoitettava takavarikosta päättävälle viranomaiselle. Mainitun säännöksen esitöiden (HE 178/1995 vp) mukaan säännöksen perusteella voidaan estää esimerkiksi sellaisen tavaran maastavienti, jota epäillään anastetuksi tai joka voisi olla todisteena rikosasiassa. Tulliviranomainen voi kyseisen säännöksen nojalla pidättää tavaran vain sen maahantuonti- tai maastavientiyrittäjän yhteydessä, mutta ei muun tullitoiminnan yhteydessä.

Poliisilain 10 a §:n mukaan poliisimiehellä on laittomasti valmistetun, maahantuodun tai hallussa pidetyn esineen tai aineen takavarikoimiseksi oikeus tullilain mukaisiin tullitoimenpiteisiin mainitun lain 14 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksin.

2.1.6 Eräät rangaistussäännökset ja menettämisseuraamus

Metsärikos ja -rikkomus

Rikoslain 48 a luvun 3 §:ssä säädetään metsärikoksesta. Metsärikoksena rangaistavia tekoja ovat metsän hakkaaminen metsälain 5 §:n 1 momentin tai 5 a §:n 1 momentin taikka 5 §:n 2 momentin tai 5 a §:n 2 momentin nojalla annetun kasvatus- tai uudistushakkuuta koskevan säännöksen vastaisesti sekä suojametsäaluetta tai suoja-aluetta koskevaa metsälain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen rikkominen. Metsärikos edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Metsärikoksen seuraamuksena on joko sakkoa tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus.

Metsärikokseen ei sovelleta oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

Metsälain 18 §:n 2 momentissa säädetään metsärikkomuksesta. Metsärikkomuksena rangaistava teko on metsälain 14 §:ssä säädetyn metsänkäyttöilmoituksen antamisen tahallinen tai tuottamuksellinen laiminlyönti tai antaminen säädetyn 14 vuorokauden määräajan jälkeen. Metsänkäyttöilmoitus on keskeinen metsän hakkuiden laillisuuden valvonnan väline. Metsärikkomuksena rangaistava teko on myös metsälain 5, 5 a tai 5 b §:n puuston hakkuuta koskevan säännöksen tai sen nojalla annetun säännöksen rikkominen. Metsälain 5 §:ssä säädetään kasvatushakkuusta, 5 a §:ssä uudistushakkuusta ja 5 b §:ssä hakkuun toteutuksesta. Metsärikkomuksena rangaistava teko on myös metsän monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeään elinympäristöön kohdistuvan hoito- tai käyttötoimenpiteen tekeminen metsälain 10 §:n tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti taikka ilman lupaa tai lupaehdon vastaisesti. Lisäksi metsärikkomuksena rangaistavia tekoja ovat eräät metsälain 12 §:ssä tarkoitettuja suojametsiä ja metsälain 13 §:ssä tarkoitettuja suoja-alueita koskevien säännösten rikkominen. Jos edellä mainittu teko on tehty tahallaan tai huolimattomuudesta, säädetty seuraamus on sakko, jollei teosta ole muualla lainsäädännössä säädetty ankarampaa rangaistusta.

Eduskunnassa vireillä olevassa hallituksen esityksessä metsälain muuttamisesta metsärikosta ja metsärikkomusta koskevaa 18 §:ää esitetään tarkistettavaksi muualle metsälakiin esitettävien muutosten johdosta ja metsärikkomuksen syyksiluettavuusvaatimus esitetään muutettavaksi nykyisestä siten, että huolimattomuus muutettaisiin törkeäksi huolimattomuudeksi. Lisäksi rikoslakiin ehdotetaan tehtäväksi metsälakiin esitettävistä muutoksista johtuvat tarkistukset.

Luonnonsuojelurikos ja -rikkomus

Rikoslain 48 luvun 5 §:ssä säädetään luonnonsuojelurikoksesta. Rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla luonnonsuojelurikoksesta rangaistetaan sitä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekiellon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen. Rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla luonnonsuojelurikoksesta rangaistetaan myös sitä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta. Rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohta liittyy CITES-asetukseen. Rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla luonnonsuojelurikoksesta rangaistetaan myös sitä, joka CITES-asetuksen vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteissä A ja B tarkoitettua kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta tai vastoin luvan tai todistuksen ehtoja. Lisäksi rangaistaisiin sitä, joka CITES-asetuksen vastaisesti ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituk-

sessä, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteissä A tai B tarkoitettun kohteen. Luonnonsuojelurikoksen rangaistus on sakkoa tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus.

Luonnonsuojelurikokseen sovelletaan rikoslain 48 luvun 9 §:n nojalla oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä.

Luonnonsuojelulain 58 §:ssä säädetään luonnonsuojelurikkomuksesta. Eräät CITES-asetuksen vastaiset teot ovat mainitun pykälän nojalla rangaistavia luonnonsuojelurikkomuksina. Teon rangaistavuuden edellytyksenä on tahallisuus tai huolimattomuus. Seuraamuksena on sakkoa, ellei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava.

Kissan tai koiran turkiksen markkinoillesaattamisrikkomus

Rikoslain 17 luvun 15 a §:ssä säädetään kissan tai koiran turkiksen markkinoillesaattamisrikkomuksesta. Kiellosta saattaa markkinoille sekä tuoda yhteisöön ja viedä yhteisöstä kissan ja koiran turkista ja tällaista turkista sisältäviä tuotteita annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1523/2007 3 artiklan mukaan kissan ja koiran turkiksen sekä sitä sisältävien tuotteiden markkinoille saattaminen sekä niiden tuonti yhteisöön tai vienti yhteisöstä on kiellettyä. Rikoslain 17 luvun 15 a §:ssä säädetään kissan tai koiran markkinoillesaattamisrikkomuksesta. Mainitun rikoslain säännöksen mukaan se, joka asetuksen vastaisesti ammattimaisesti saattaa markkinoille kissan tai koiran turkiksen tai tällaista turkista sisältävän tuotteen, on tuomittava kissan tai koiran turkiksen markkinoillesaattamisrikkomuksesta sakkoon. Kissan tai koiran turkista sisältävien tuotteiden markkinointia koskeva kieltö ei suoraan liity puutavara-asetuksen sääntelyyn. Eräänlainen yhtymäkohta tulee kuitenkin siitä, että sekä mainittu asetus 1523/2007 että puutavara-asetus kumpikin kieltävät tiettyjen tuotteiden markkinoille saattamisen. Kummassakin asetuksessa edellytetään tietyn tavaran asetuksen vastaisen markkinoillesaattamisen seuraamuksista säättämistä.

Muita rangaistussäännöksiä

Puutavara-asetuksen soveltamisalaan liittyviä rangaistavia tekoja voisivat lisäksi olla esimerkiksi varkaus, väärennys, petos ja salakuljetus. Rikoslain 28 luvun 1 §:n mukaan se, joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi. Rikoslain 33 luvun 1 §:n mukaan se, joka valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää väärää tai väärennettyä todistuskappaletta tällaisena todisteena, on tuomittava väärennyksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rikoslain 36 luvun 1 §:n mukaan se, joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 46 luvussa säädetään maahan- tuontiin ja maastavientiin liittyvistä rikoksista. Rikoslain 46 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan se, joka rikkoo tai yrittää rikkoo Euroopan yhteisöjen antamissa tuontia ja vientiä koskevissa asetuksissa säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava säännöstelyrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rikoslain 46 luvun 4 §:n mukaan se, joka ilman asianmukaista lupaa taikka muuten tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta, on tuomittava salakuljetuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Menettämisseuraamus

Rikoslain 10 luvussa ovat säännökset menettämisseuraamuksen yleisistä edellytyksistä, hyödyn menettämisestä, laajennetusta

hyödyn menettämisestä, rikoksentekovälineen menettämisestä, muun omaisuuden (eli rikoksen kohteen ja rikoksen tuotteen) menettämisestä, menettämisen rajoituksista, menettämisseuraamuksen raukeamisesta, arvon menettämisestä, menettämisseuraamuksen vaatimisesta, menettämisseuraamuksen kohtuullistamisesta sekä vielä erinäisiä täydentäviä säännöksiä. Esimerkiksi rikoslain 10 luvun 5 §:ssä säädetään rikoksen kohteena olleen omaisuuden eli rikosesineen sekä rikoksen tuotteen menettämisestä. Mainitun pykälän 2 momentin 3 ja 4 kohtien mukaan rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaatua taikka rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi menetetyksi, jos menettämisseuraamus on tarpeen säännöstelyä taikka maahan- tuontia tai maastavientiä koskevien säännösten tai määräysten tarkoituksen toteuttamiseksi taikka luonnon tai ympäristön suojelemiseksi annettujen säännösten tai määräysten tarkoituksen toteuttamiseksi. Rikoslain 10 luvun 5 §:n säännöksen esitöissä (HE 80/2000 vp) todetaan, että rikoksen tuotteella tarkoitetaan rikoksella aikaansaatua esinettä tai omaisuutta. Esitöiden mukaan määritelmä "tuotettu, valmistettu tai aikaansaatua" on tarkoitettu kattamaan sekä tapaukset, joissa itse toiminta on laitonta, että tapaukset, joissa laittomuus aiheutuu esimerkiksi valmistamistavasta. Lisäksi säännös koskisi niitä tilanteita, jolloin toiminta ilman lupaa on rangaistavaa.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 38 §:ssä. Sen mukaan omaisuus on asianomaisen valtion viranomaisen määräyksen mukaisesti otettava valtion käyttöön, myytävä tai hävitettävä (täytäntöönpanotoimi), kun omaisuuden valtiolle menetetyksi tuomitsemista koskeva ratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Metsälain 19 §:n mukaan metsärikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi noudatetaan, mitä rikoslain 10 luvun 2 §:ssä säädetään. Menetetyksi tuomitaan tällöin hyöty, josta on vähennetty metsälain 20 §:ssä tarkoitettujen korjaavien toimenpiteiden kustannukset.

Luonnonsuojelulain 59 §:ssä säädetään menettämisseuraamuksista. Se, joka on syy-

listynyt 58 §:ssä tarkoitettuun tekoon (s.o. luonnonsuojelurikos tai luonnonsuojelurikkomus), on tuomittava menettämään valtiolle se, mikä on ollut rikoksen kohteena. Lisäksi on tuomittava menetetyksi se arvo, mikä rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana. Ympäristöministeriö vahvistaa ohjeelliset arvot rauhoitetuille eläimille ja kasveille. Muutoin on soveltuvin osin noudatettava, mitä rikoslain 10 luvun 1—4 ja 6—11 §:ssä säädetään.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Yhdysvallat

Euroopan unionin laittomia hakkuita koskeva lainsäädäntö on tavoitteiltaan samankaltainen kuin Yhdysvaltojen niin sanottu Lacey Act. Yhdysvaltojen laki kieltää Yhdysvaltojen ulkopuolella laittomasti hankitun kalan, riistan ja kasvien kaupan. Kiellon piiriin kuuluu myös laittomasti hakattu puutavara.

Laiton kalastus

Laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön kalastus (niin sanottu LIS-kalastus) on yksi merkittävimmistä ihmisen harjoittamista toimista, jotka uhkaavat kestäviä kalakantoja maailmanlaajuisesti. Euroopan unioni on maailman suurin kalastustuotteiden tuojasta seuraa, että se on myös laittomasti pyydetyn kalan suurmarkkina-alue. Laitto- maan kalastukseen liittyy neuvoston asetus (EY) N:o 1005/2008 laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemistä, estämistä ja poistamista koske- vasta yhteisön järjestelmästä, asetusten (ETY) N:o 2874/93, (EY) N:o 1936/2001 ja (EY) N:o 601/2004 muuttamisesta sekä ase- tusten (EY) N:o 1093/94 ja (EY) N:o 1447/1999 kumoamisesta. Mainittua asetusta täydentää lisäksi komission täytäntöön- panoasetus.

LIS-lainsäädännössä on säännökset saalis- todistusjärjestelmästä, joka tietyin poikkeuk- sin koskee Euroopan unionin ulkopuolisista maista unioniin tuotavia kalastustuotteita ja

unionista kolmansiin maihin vietäviä kalastustuotteita. Järjestelmän piiriin kuuluvat sekä jalostamattomat että jalostetut kalastustuotteet. Saalistodistus on yksi tulliselvitykseen liitettävistä asiakirjoista saalistodistusjärjestelmään kuuluvia kalastustuotteita Euroopan unioniin tuotaessa. Asianmukaisesti varmennetulla saalistodistuksella maahan- tuoja osoittaa, että kala, josta kalastustuote on jalostettu, on pyydetty pyyntialueella voimassa olevien kalastusta koskevien sää- dösten ja määräysten mukaisesti. Järjestel- män piiriin kuuluvia kalastustuotteita Euroo- pan unionista vietäessä saalistodistus tulee liittää tullaasiakirjoihin, jos kalastustuote tuodaan takaisin unioniin sellaisenaan tai jat- kojaloitettuna. Kolmas maa voi myös vaatia saalistodistuksen, vaikka tuotteen ei olisikaan tarkoitus palata Euroopan unionin markki- noille.

CITES

Washingtonissa vuonna 1973 tehty CITES- yleissopimus (Convention on international trade in endangered species of wild flora and fauna) on yksi maailman laajimmista kansainvälisistä ympäristönsuojelusopimuksista. Sopimus koskee yli 30 000 uhanalaisen kasvi- ja eläinlajin, niiden osien ja niistä valmistettujen tuotteiden kauppaa. Sopimuksen tar- koituksena on suojella luonnonvaraisia kas-veja ja eläimiä valvomalla niillä käytävää kauppaa. Sopimukseen on liitetty lajeja, joi- den on todettu uhanalaistuneen tai jotka ovat vaarassa tulla uhanalaisiksi niillä käytävän kansainvälisen kaupan seurauksena.

CITES-sopimus on täytäntöönpantu Euroopan unionissa omalla CITES- lainsäädännöllä. CITES-sopimuksen täytän- töönpanoon liittyy neuvoston asetus (EY) N:o 338/97 luonnonvaraisten eläinten ja kas- vien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä. Mainittuun CITES-asetukseen liittyviä ran- gaistussäännöksiä on tarkasteltu edellä. Ky- seistä asetusta täydentävät lisäksi useat kom- mission asetukset.

CITES-lainsäädäntö koskee Euroopan unionin rajat ylittävän kaupan lisäksi myös unionin sisäistä uhanalaisten lajien kauppaa. Euroopan unionin ulkopuoliset sopimusosa-

puolimaat ovat täytäntöönpanneet sopimuk- sen omalla lainsäädännöllään. Eläinten ja kasvien tuonnissa, viennissä ja kaupassa on aina noudatettava sekä tuonti- että vienti- maan CITES-säätelyä.

CITES-lainsäädännössä tarkoitettujen kas- vien ja eläinten kauppaa valvotaan pääasiassa eriasteisin tuonti- ja vientirajoituksin riippu- en lajin uhanalaisuudesta ja siitä kuinka pal- jon sen kannat kestävät käyttöä. Käytännön tasolla kaupan valvonta tapahtuu maiden ympäristöviranomaisten myöntämien, Tullis- sa esitettävien kirjallisten lupien avulla.

WTO

Euroopan unionin laittomia hakkuita kos- keva lainsäädäntö sisältää ympäristönäkö- kohtien lisäksi kauppaa- ja sisämarkkinapoliit- tisia elementtejä. Maailmankauppajärjestö WTO:n säännöt edellyttävät, että laittomia hakkuita koskeva lainsäädäntö ei saa olla syr- jivää, sen on oltava oikeassa suhteessa tavoit- teltujen päämäärien saavuttamiseen eikä sillä saa luoda tarpeettomia kaupanesteitä. Juuri WTO:n sääntöjen vuoksi Euroopan unionin lainsäädännössä velvollisuudet koskevat sekä kolmansista maista Euroopan unionin mark- kinoille tuotavaa että Euroopan unionin alu- eella tuotettua puutavaraa.

2.3 Euroopan unionin laittomia hakkui- ta koskeva lainsäädäntö

Euroopan unionin laittomia hakkuita kos- keva lainsäädäntö sisältää sekä vapaaehtoista lupajärjestelmää että niin sanottuja lisätoimia koskevaa lainsäädäntöä.

Vapaaehtoinen lupajärjestelmä

Vapaaehtoista lupajärjestelmää koskee lu- pajärjestelmäasetus. Asetus perustuu perus- sopimuksen kauppapolitiikkaa koskevaan arti- klaan. Euroopan unioniin suuntautuvaa puutavaran tuontia valvova lupajärjestelmä pannaan täytäntöön puutavaraa tuottavien maiden kanssa tehtävillä vapaaehtoisilla kah- densiväisillä kumppanuussopimuksilla. Ase-

tuksessa edellytetään voimassaolevan FLEGT-luvan esittämistä silloin, kun kumppanimaasta tuodaan unionin alueelle asetuksessa tarkoitettua puutavaraa. Asetus määrittelee vain yleisellä tasolla lupajärjestelmän rakenteen sekä siihen liittyvät tuontierät ja toimijakohtaiset luvat. Lupajärjestelmän täytäntöönpanoon liittyy komission asetus (EY) N:o 1024/2008 yksityiskohtaisista toimenpiteistä Euroopan yhteisöön suuntautuvaa puutavaran tuontia koskevan FLEGT-lupajärjestelmän perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2173/2005 täytäntöön panemiseksi.

Vapaaehtoiseen lupajärjestelmään liittyvät kumppanuussopimukset tehdään maakohtaisesti sovittujen sisältövaatimusten pohjalta. Perustana on kumppanimaan määritelmä laittomasta hakkuusta. Sopimukset kattavat sekä FLEGT-lupajärjestelmän perustamisen että siihen liittyviä metsä- ja muuta hallintoa kehittäviä hankkeita. FLEGT-luvan myöntää puutuotteen valmistusmaan lupaviranomainen. Euroopan unioni on tehnyt kumppanuussopimuksen Kamerunin, Keski-Afrikan Tasavallan, Ghanan, Indonesian, Liberial ja Kongon tasavallan kanssa.

Lisätoimet

Lisätoimia koskee puutavara-asetus. Puutavara-asetuksen tavoitteena on vähentää sellaisen puutavaran ja sellaisten puutuotteiden tuontia ja muuta saattamista Euroopan unionin markkinoille, joiden laillisuudesta ei ole kohtuullisia takeita ja edistää näin laitton puukaupan vastaisia kansainvälisiä toimia. Asetuksen soveltamisen kannalta ratkaiseva ajankohta on se hetki, jolloin puutavara tai puutuotteet niiden alkuperästä riippumatta tuodaan ensimmäistä kertaa unionin markkinoille. Asetuksessa säädetään velvoitteista toimijoille, jotka tuovat unionin markkinoille puutavaraa tai puutuotteita. Asetus koskee myös niitä toimijoita, jotka saattavat unionin markkinoille unionin alueella tuotettua puutavaraa. Asetus perustuu asianmukaisen huolellisuuden periaatteelle. Asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä sisältää toimenpiteitä ja menettelyjä, joiden tarkoituksena on antaa toimijoille mahdollisuus jäljittää puutavara ja

puutuotteet sekä saada käyttöönsä tietoja sovellettavan lainsäädännön noudattamisesta.

Asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä on asetukseen perustuva vaatimus toimia ennakoivasti. Se velvoittaa toimijat osoittamaan varovaisuutta ja arvostelukykä sekä toteuttamaan konkreettisia toimia, joilla ne voivat varmistua siitä, että niiden toimitusketjuunsa hankkima puutavara ja puutuotteet ovat laillisia sekä välttää sen riskin, että ne toisivat laittomasti korjattua puutavaraa ja siitä valmistettuja puutuotteita unionin markkinoille. Laillisuus määräytyy sen maan metsänhoitoa, puunkorjuuta ja puukauppaa koskevan lainsäädännön mukaan, jossa puu on korjattu. Asetuksen mukaan puutavaran ja puutuotteiden, joita varten on myönnetty FLEGT- tai CITES-lupa, katsotaan olevan laillista.

Toimijat, joiden on sovellettava asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää, voivat joko kehittää oman järjestelmänsä tai käyttää asetuksessa tarkoitettua valvontaorganisaation hyväksymää asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää. Asetuksessa säädetään niistä periaatteista, joita toimijoiden on noudatettava perustaessaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmiä. Toimijat voivat itse valita mekanismit, jotka tuottavat vaaditun tuloksen. Asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän täytäntöönpanoa koskevat seuraavat kaksi asetusta:

— komission delegoitu asetus (EU) N:o 363/2012 puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 995/2010 tarkoitetuista valvontaorganisaatioiden hyväksymistä tai niiden hyväksynnän peruuttamista koskevista menettelysäännöistä

— komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 607/2012 puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 995/2010 säädetyistä asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää ja valvontaorganisaatioille tehtävien tarkastusten tiheyttä ja luonnetta koskevista yksityiskohtaisista säännöistä.

Puutavara-asetuksen 21 artiklan mukaan asetusta sovelletaan 3 päivästä maaliskuuta 2013 lähtien.

Puutavara-asetuksen kansallisen täytäntöönpanon osalta voidaan todeta, että Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 1 momentin 15 ja 18 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maa- ja metsätaloutta sekä maatalousmaan, metsämaan ja kalastusvesien tuotantokyvyn ylläpitämistä. Itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta myös asioissa, jotka koskevat teon rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määrää, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Itsehallintolain 27 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat ulkomaankauppaa.

2.4 Nykytilan arviointi

Suoraan sovellettavana oikeutena puutavara-asetus ja sen nojalla annetut komission delegoitu asetus ja komission täytäntöönpanoasetus edellyttävät vain joitakin muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Puutavara-asetuksen 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä toimivaltainen viranomainen, joka on vastuussa asetuksen soveltamisesta. Puutavara-asetuksen 19 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetuksen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Kansallisessa lainsäädännössä on siten säädettävä ainakin toimivaltaisesta viranomaisesta ja seuraamuksista.

Puutavara-asetus sisältää säännöksiä toimivaltaisen viranomaisen tietojensaantioikeuksista ja tarkastuksista. Puutavara-asetuksessa ei edellytetä tältä osin tarkempia säännöksiä, mutta jotta toimivaltaisella viranomaisella olisi asetuksen täytäntöönpanon kannalta riittävät tietojensaantiin ja tarkastuksiin liittyvät valtuudet, on asiasta tarpeen säätää myös kansallisesti.

Puutavara-asetuksen 10 artiklan 5 kohdassa mainitaan kaksi esimerkkiä toimivaltaisen viranomaisen väliaikaisista toimista silloin, kun toimijoita koskevissa tarkastuksissa on havaittu puutteita. Ne ovat puutavaran ja

puutuotteiden takavarikointi sekä puutavaran ja puutuotteiden markkinointikielto.

Puutavara-asetuksessa tarkoitetuissa tarkastuksissa olisi kyse hallintoviranomaisen tekemästä tarkastuksesta, ei rikoksen selvittämisestä. Takavarikointia koskevat pakkokeinolain säännökset liittyvät rikosasioihin. Hallinnollisena toimenpiteenä takavarikointia olisi vaikea perustella sekä nykyisen lainsäädännön että perusoikeussääntelyn (omaisuuden suoja) valossa. Puutavara-asetuksessa tarkoitettujen toimivaltaisen viranomaisen tehtäviin ei luonnollisestikaan kuuluisi rikosten selvittäminen eikä toimivaltaisella viranomaisella myöskään olisi valtuuksia takavarikoida puutavara- tai puutuote-erää tai tehdä pakkokeinolaissa tarkoitettua paikkaan kohdistuvaa etsintää. Sen sijaan olisi tarpeen säätää, että toimivaltainen viranomainen olisi velvollinen ilmoittamaan esitutkintaviranomaisille puutavara-asetuksen noudattamisen laiminlyöntiin liittyvästä rikosepäilystä.

Esityksen mukaan tiettyjen edellytysten täytyessä hallinnollisen tarkastuksen johdosta väliaikaisena toimenpiteenä voisi tulla kyseeseen markkinoillesaattamiskiello. Markkinoille saattamisella tarkoitetaan puutavara-asetuksen 2 artiklan määritelmän mukaan myyntimenetelmästä riippumatta kaikkea puutavaran ja puutuotteiden vastiketta vastaan tai vastikkeetta tapahtuvaa ensimmäistä toimittamista sisämarkkinoille liiketoiminnan yhteydessä jakelua tai käyttöä varten. Komission internet-sivulla olevan tulkinta-asiakirjan (Guidance Document on the Timber Regulation; http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm) mukaan sisämarkkinoilla tarkoitetaan määritelmässä sitä, että tavara on fyysisesti Euroopan unionin alueella siten, että puutavara on korjattu Euroopan unionin alueella taikka puutavara tai puutuote on tuotu maahan ja tulliselvityksen jälkeen luovutettu vapaaseen liikkeeseen. Mainitun asiakirjan mukaan tavarat, jotka ovat erityisessä tullimenettelyssä (esimerkiksi väliaikainen maahantuonti, sisäinen jalostus, tullivalvonnassa tapahtuva valmistus, tullivarastointi ja vapaa-alueet), samoin kuin passitus ja jälleenvienti eivät täytä markkinoille saattamisen määritelmää.

Markkinoillesaattamiskiello ei olisi ensisijainen keino puuttua tarkastuksissa havaittui-

hin puutteisiin. Toimivaltaisen viranomaisen olisi annettava asianmukaisen huolellisuuden järjestelmään liittyvää yleistä neuvontaa ja tarvittaessa asetettava määräaika asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä havaittujen puutteiden korjaamiseen. Esityksessä katsotaan, että markkinoillesaattamiskielto voisi tulla kyseeseen vasta siinä tapauksessa, että toimivaltainen viranomainen olisi tarkastuksissa toistuvasti havainnut merkittäviä puutteita, joita ei olisi korjattu toimivaltaisen viranomaisen asettamassa määräajassa. Toimivaltainen viranomainen voisi siten puuttua asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän ja sitä koskevien asiakirjojen puutteisiin. Markkinoillesaattamiskieltoa koskevan hallintoasian yhteydessä ei sen sijaan arvioitaisi sitä, ovatko tietyt puutavaraerät olleet laittomasti korjattuja tai tällaisesta puutavarasta valmistettuja tuotteita. Markkinoillesaattamiskielto olisi väliaikainen toimi. Toisin sanoen toimivaltainen viranomainen voisi asettaa markkinoillesaattamiskielton vain määräaikaisena ja se olisi peruutettava välittömästi, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet olisi korjattu.

Puutavara-asetuksen 19 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetuksen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista. Seuraamusten tulee olla tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Seuraamuksista mainitaan esimerkiksi sakot, takavarikointi ja kaupallista toimintaa koskevan luvan peruuttaminen.

Puutavara-asetuksen 4 artiklan mukaan laittomasti korjatun puutavaran ja sellaisesta valmistettujen puutuotteiden saattaminen markkinoille on kielletty. Puutavara-asetuksen 2 artiklan g kohdan mukaan laittomasti korjatulla tarkoitetaan puunkorjuumaassa sovellettavan lainsäädännön vastaisesti korjattua puutavaraa. Puutavara-asetuksen 2 artiklan h kohdan mukaan sovellettavalla lainsäädännöllä taas tarkoitetaan puunkorjuumaassa voimassa olevaa lainsäädäntöä, joka kattaa:

- puunkorjuuoikeudet laillisesti määritetyillä alueilla,
- korjuuoikeuksia ja puutavaraa koskevat maksut, mukaan lukien puunkorjuuseen liittyvät maksut,

- puunkorjuu, mukaan lukien ympäristö- ja metsäalan lainsäädäntö, joka kattaa metsien hoidon ja käytön sekä biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen, kun ne liittyvät suoraan puunkorjuuseen,

- kolmansien osapuolten käyttö- ja omistusoikeudet, joihin puunkorjuu vaikuttaa, ja
- metsäalaan liittyvät kaupankäynti ja tulit.

Puutavara-asetuksen määritelmistä ei käy tarkemmin ilmi, mikä viranomainen ratkaisee sen, onko puutavara laittomasti hakattu tai onko puutuote valmistettu laittomasti hakatusta puutavarasta. Ruotsin Skogstyrelsen on selvityksessään katsonut, että laittomuuden arvioi tuomioistuin (ks. Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning, Meddelande 2/2012 s. 41).

Esityksessä katsotaan, että laittomasti korjatun puutavaran tai sellaisesta puutavarasta valmistettujen puutuotteiden markkinoille saattaminen tulee säätää rangaistavaksi teoksi. Tällöin tuomioistuin ratkaisisi sen, onko kyseessä laitton puutavara tai sellaisesta puutavarasta valmistettu tuote.

Rikoslain 46 luvun 1 §:n 9 kohdassa säädetään säännöstelyrikoksena rangaistavaksi Euroopan yhteisöjen vientiä ja tuontia koskevien asetusten säännösten rikkominen. Myös yritys on rangaistava. Kyseisen kohdan on sita säädettäessä ja muutettaessa katsottu koskevan yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvia asetuksia (PeVL 24/1994 vp ja PeVL 4/1997 vp). Euroopan unionissa on kuitenkin rikoslain säännöksen säätämisen jälkeisinä vuosikymmeninä tulkittu yhteisen kauppapolitiikan käsitettä laajasti, ja sen piiriin on katsottu kuuluvaksi kaupallisia toimenpiteitä, joilla pyritään myös muihin aloihin kuten ympäristönsuojeluun kuuluviin tavoitteisiin. Vastaavasti muilla politiikan alueilla on annettu säädöksiä, joissa tavoite voi olla esimerkiksi ympäristönsuojelullinen, mutta valittava keino viennin, tuonnin ja/tai markkinoille saattamisen sääntely. Vaikka puutavara-asetus on annettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 192 artiklan 1 kohdan (ympäristö) nojalla, se koskee aineelliselta sisällöltään myös maahantuontia. Laittoman puutavaran tai sellaisesta puutavarasta valmistetun tuotteen maahantuonti on

siten ilman lainsäädännön muuttamistakin rangaistavaa sääntöteryrikoksena. Sen sijaan Suomesta peräisin olevan laittomasti korjatun puutavaran markkinoille saattaminen ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan ole rangaistavaa.

Esityksessä katsotaan, että esimerkiksi puutavaran ja puutuotteiden takavarikoinnista ei olisi tarpeen erikseen säätää, koska tällöin sovellettavaksi tulisivat pakkokeinolain asianomaiset säännökset. Samoin sovellettavaksi voisivat tulla esimerkiksi hyödyn menettämistä koskevat säännökset. Maahan tuotavan puutavaran ja puutuotteiden osalta myös Tullilla olisi oikeus ryhtyä eräisiin toimenpiteisiin siltä osin kuin kyse on tullitoimenpiteiden suorittamisesta. Maahan tuotavan laittomasti korjatun puutavaran ja puutuotteiden osalta myös Tulli on toimivaltainen esitutkintaviranomainen. Tulli suorittaa tullilain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen tullirikosten esitutkinnan.

Puutavara-asetuksen 27 johdantolauseessa todetaan seuraamusten osalta, että laittomasti puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettua puutuotetta ei tarvitse hävittää, vaan niitä voidaan sen sijaan käyttää tai ne voidaan loppukäsittellä julkisen edun mukaisesti. Koska puutavara-asetuksen 4 artiklassa kuitenkin kielletään tällaisten tuotteiden markkinoille saattaminen, lakiehdotukseen on informatiivisuuden vuoksi sisällytettävä säännös, joka mahdollistaa kyseisen puutavaran tai puutuotteiden myynnin huutokaupalla silloin, kun puutavara tai puutuotteet on tuomittu valtiolle menetetyksi.

Esityksessä katsotaan, että asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän veloitteen ja puutavara-asetuksen jäljitettävyyttä koskevan veloitteen rikkomisen tulisi myös olla rangaistavaa. Jotta kansallisella lainsäädännöllä voidaan tehokkaasti varmistaa asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää koskevan veloitteen noudattaminen, pelkkä hallinnollinen seuraamus eli määräaikainen markkinoillesaattamiskielto ei olisi tehokas tapa puuttua niihin tilanteisiin, joissa asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän veloitteen rikkominen olisi esimerkiksi jatkuvaa ja tahallista. Esityksessä katsotaan, että asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän veloitteen rikkomisen tulisi olla rangaistavaa vain, jos

toiminta olisi tahallista. Toimijan ei voitaisi katsoa toimineen tahallisesti silloin, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä on yksittäisiä puutteita. Jos toimijalla ei olisi lainkaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai jos asianmukaisen huolellisuuden järjestelmästä puuttuisi kokonaan sen keskeisiä osia, toimijan voitaisiin katsoa toimineen tahallisesti. Mainittuina keskeisinä asianmukaisen järjestelmän puutteina voitaisiin pitää sitä, ettei siihen sisälly minkäänlaisia riskinarviointi- ja riskin vähennysmenetelyjä taikka esimerkiksi sitä, ettei järjestelmällä mitään tietoja puutavaran tai puutuotteen alkuperästä ja niistä tahoista, joilta puutavara tai puutuotteet on hankittu.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön puutavara-asetus. Puutavara-asetus sisältää varsin yksityiskohtaiset säännökset niistä menettelyistä, joilla pyritään ehkäisemään laittomasti korjatun puutavaran ja sellaisesta puutavarasta valmistettujen puutuotteiden markkinoille saattaminen. Puutavara-asetuksessa säädetään muun muassa toimijoiden velvollisuuksista, kauppaa käyville asetetuista jäljitettävyyttä koskevasta velvoitteesta, asianmukaisen huolellisuuden järjestelmästä, valvontaorganisaatioista ja tarkastuksista. Tavoitteena on säätää kansallisesti vain siltä osin kuin täydentävä sääntely on tarpeen tarkastuksiin ja viranomaisten tietojensaantioikeuksiin liittyen.

Puutavara-asetuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot nimeävät toimivaltaisen viranomaisen. Käytännössä toimivaltainen viranomaisen on tarpeen toimia yhteistyössä muiden viranomaisten ja viranomaistehtäviä hoitavien organisaatioiden kanssa. Mainitussa asetuksessa edellytetään myös, että jäsenvaltiot säätävät asetuksen rikkomisesta määrätävistä seuraamuksista. Tämän takia tavoitteena on säätää laki, johon sisällytetään säännökset toimivaltaisesta viranomaisesta ja sitä puutavara-asetuksen kansallisessa täytän-

töönpanossa avustavista organisaatioista sekä rangaistussäännöksistä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä (FLEGT -puutavara-asetuksen kansallisen toimeenpanon työryhmä; Työryhmämuistio mmm 2012:9) selvitti, mitkä organisaatiot voisivat tulla kyseeseen toimivaltaisina viranomaisina. Työryhmä tarkasteli toimivaltaisen viranomaisen valintaa sekä kotimaisen puutavaran että tuontipuutavaran ja -puutuotteiden osalta.

Mainitun puutavara-asetuksen toimeenpanoa selvittäneen työryhmän ensisijaisena tarkastelun kohteena olivat metsäkeskukset (nykyisin Suomen metsäkeskus), koska metsäkeskuksen julkisena hallintotehtävänä ovat metsälain täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät ja koska metsälain säännökset ovat keskeisiä kotimaisen puutavaran laillisuuden arvioinnissa. Suomen metsäkeskuksen osalta työryhmä kiinnitti huomiota siihen, että metsäkeskus ei ole viranomainen, vaan että se on perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu yksityinen, jolle on lailla säädetty julkisia hallintotehtäviä. Perustuslain 124 §:n mukaan tällaiselle organisaatiolle ei voi kuulua merkittävän julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä. Tämän vuoksi työryhmä päätyi ehdottamaan kotimaisen puutavaran osalta toimivaltaiseksi viranomaiseksi Maaseutuvirastoa, jolle kuuluu muun muassa eräitä sellaisia metsälakiin liittyviä tehtäviä, joihin sisältyy merkittävän julkisen vallan käyttöä.

Puutavara-asetuksen toimeenpanoa selvittänyt työryhmä tarkasteli mahdollisina vaihtoehtoina toimivaltaiseksi viranomaiseksi ulkomaisen puutavaran osalta useita eri organisaatioita. Näistä keskeisimmät olivat Elintarviketurvallisuusvirasto, metsäkeskukset (nykyisin Suomen metsäkeskus), Maaseutuvirasto, Tulli ja Suomen ympäristökeskus.

Elintarviketurvallisuusvirasto suorittaa kasvinterveystodistusta tarvitsevien puutavaraerien tarkastusta. Metsäkeskuksen tehtäviin kuuluu muun muassa metsälain valvonta. Lisäksi metsäkeskus tuntee kotimaista metsäsertifiointia. Maaseutuvirastolle kuuluu muun muassa eräitä metsälain valvontaa

koskevia merkittävän julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Elintarviketurvallisuusvirasto, metsäkeskus tai Maaseutuvirasto eivät kuitenkaan omaa sellaista asiantuntemusta, joka liittyisi asianmukaisen huolellisuuden järjestelmien arviointiin. Metsäkeskuksella ja Maaseutuvirastolla ei ole tälläkään hetkellä minkäänlaisia puutavarojen tai puutuotteiden tuontiin liittyviä tehtäviä.

Tulli vastaa muun muassa maahan tuotavien elintarvikkeiden ja kulutustavarojen valvonnasta sekä valvoo tarkastuksilla vienti- ja tuontirajoituksia. Tullin toiminta tuontirajoitusten valvonnassa on eräkohtaista, kun taas puutavara-asetus perustuu asianmukaisen huolellisuuden järjestelmien tarkastamiseen. Suomen ympäristökeskus myöntää lupia uhanalaisten kasvien ja eläinten kansainvälisessä kaupassa, ja on myös käsitellyt jätteen kansainvälisiin siirtoihin liittyviä lupia. Suomen ympäristökeskuksen tehtävät liittyvät pääasiassa luonnonsuojeluun. Tulli ja Suomen ympäristökeskus hoitavat tuontiin liittyviä tehtäviä, mutta kumpikin viranomaisen katsoi, ettei asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän valvomiseen liittyvä tehtävä sovi niille. Puutavara-asetuksen toimeenpanoa selvittänyt työryhmä päätyi esittämään Maaseutuvirastoa puutavara-asetuksessa tarkoitetuksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi myös tuontipuutavaran ja tuontipuutuotteiden osalta.

Puutavara-asetuksessa säädetty velvoite ylläpitää asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää on uusi velvoite. Edellä mainituista viranomaisista vain Elintarviketurvallisuusvirastolla on sekä kotimaiseen että ulkomaiseen puutavaraan liittyviä tehtäviä. Elintarviketurvallisuusviraston tehtävät liittyvät kuitenkin kasvinterveyteen, kun taas puutavara-asetuksessa tarkoitettu asianmukaisen huolellisuuden järjestelmien valvonta liittyy yleisemmin elinkeinotoiminnan harjoittamiseen. Esityksessä katsotaan, että puutavara-asetuksen täytäntöönpano tulee antaa yhdelle viranomaiselle. Esityksen mukaan tehtävä soveltuisi Maaseutuvirastolle.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamista koskevalla lailla pantaisiin kan-

sallisesti täytäntöön puutavara-asetus ja sen nojalla annetut Euroopan unionin säädökset, jotka liittyvät laittomien hakkuiden estämiseen. Puutavara-asetuksen 4 artiklassa kielletään laittomasti korjatun puutavaran ja sellaisesta puutavarasta valmistettujen tuotteiden markkinoille saattaminen. Tähän kieltoon liittyen puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisen edellytyksenä on asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän noudattaminen.

Laissa säädettäisiin, että Maaseutuvirasto toimisi puutavara-asetuksen 7 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena. Puutavara-asetuksen 2 artiklan h kohdassa määritellään sovellettava lainsäädäntö. Määritelmässä luetellaan, mitä asioita puunkorjuumaassa voimassa oleva lainsäädäntö kattaa. Määritelmä on laaja ja Suomen lainsäädännön osalta näitä tehtäviä hoitavat Suomen metsäkeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Tulli ja Suomen ympäristökeskus. Sen vuoksi laissa säädettäisiin, että mainitut tahot hoitaisivat ehdotetun lain täytäntöönpanoon liittyvät niille säädetyt tehtävät.

Lakiehdotus sisältää säännökset tarkastusten tekemisestä. Laissa säädettäisiin tarkastuksen kohteista, ulkopuolisen asiantuntijan käyttämisestä apuna tarkastuksessa sekä toimijan, kauppa käyvän ja muun tarkastuksen kohteena olevan velvollisuudesta avustaa tarkastuksessa. Laissa säädettäisiin myös Maaseutuviraston oikeudesta ottaa asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää ja puutavaran tai puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevia asiakirjoja haltuunsa, jos se olisi tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi välttämätöntä. Lakiehdotuksen mukaan puutavarasta ja puutuotteista olisi myös mahdollista ottaa tarkastuksen yhteydessä näytteitä. Maaseutuvirasto voisi lisäksi valtuuttaa Suomen metsäkeskuksen tai Elintarviketurvallisuusviraston tekemään tarkastuksia.

Laissa säädettäisiin Maaseutuviraston, Suomen metsäkeskuksen, Tullin ja Elintarviketurvallisuusviraston oikeudesta saada tietoja toimijalta ja kauppa käyvältä. Laissa säädettäisiin myös viranomaisten keskinäisestä tietojenvaihdosta. Lakiin sisällytettäisiin myös säännös niistä epäiltyihin rikoksiin liittyvistä tiedoista, jotka Suomen metsäkeskuk-

sen olisi oma-aloitteisesti toimitettava Maaseutuvirastolle.

Maaseutuviraston tulisi puuttua toimijoiden asianmukaisen huolellisuuden järjestelmissä havaittuihin puutteisiin antamalla kirjallinen kehoitus puutteiden korjaamiseksi sekä kehoitus korjata ne asetetussa määräajassa. Jos kehoituksen antaminen ei johtaisi tavoiteltuun lopputulokseen, Maaseutuvirasto olisi velvollinen antamaan korjausmääräyksen. Lakiehdotuksen mukaan korjausmääräys koskisi kuitenkin vain niitä tilanteita, joissa kyse olisi puutavaran tai puutuotteiden markkinoille saattamisesta ilman asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän merkittävistä ja toistuvista puutteista. Jollei korjausmääräys johtaisi puutteiden korjaamiseen, Maaseutuvirasto voisi päätöksellään kieltää toimijaa saattamasta markkinoille puutavaraa tai puutuotteita. Kielto olisi määräaikainen ja se olisi peruutettava, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet olisi korjattu Maaseutuviraston hyväksymällä tavalla.

Rikoslain 48 a lukuun ehdotetaan lisättäväksi puutavararikosta koskeva säännös. Puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamista koskevaan lakiehdotukseen sisällytettäisiin puutavararikkomusta koskeva säännös.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Maaseutuvirastolle on siirretty vuoden 2012 II lisätalousarviossa (momentti 30.01.03) Suomen metsäkeskuksen toimintamenoavustuksista 100 000 euron ja yhden henkilötyövuoden lisäresurssit puutuotteiden alkuperän laillisuutta koskevan puutavara-asetuksen täytäntöönpanotehtävien hoitamista varten vuodesta 2012 lähtien.

Muille viranomaisille, lähinnä Tullille, aiheutuviin lisätehtäviin asetuksen täytäntöönpanossa ei vuoden 2012 tai 2013 valtion talousarviossa ole esitetty lisäresursseja.

Suomen metsäkeskus avustaa Maaseutuvirastoa nimenomaan kotimaassa korjatun puutavaran laillisuuden valvonnassa sille vuosit-

tain osoitettavan toimintamäärärahan puitteissa.

Puutavara-asetuksen edellyttämän, puutavaraa markkinoille tuojan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän hankkiminen ja ylläpito vaatii toimijoiden omia resursseja, jotka varsinkin pienillä toimijoilla lisäävät toiminnan hallinnollisia kustannuksia nykyisestä. Sen sijaan Suomessa suurilla puutavaran tuojilla on jo nyt käytössä chain of custody-järjestelmiä, joiden avulla puutavaran alkuperä ja laillisuus voidaan selvittää. Toimijoille aiheutuu hallinnollisia kustannuksia suoraan puutavara-asetuksessa säädettyjen velvoitteiden perusteella. Tämän esityksen perusteella toimijoille aiheutuu kustannuksia siinä tilanteessa, jossa puutavara tai puutuotteet takavarikoidaan. Esityksen mukaan toimija vastaisi takavarikoinnin aikana valtiolle syntyneistä varastointikustannuksista. Takavarikoinnin edellytyksiä on tarkasteltu edellä 2.1.4 luvussa.

Hallinnollisten kustannusten nousun vaikutusta lopputuotteiden hintoihin, ei ole mahdollista arvioida.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Puutavara-asetuksen täytäntöönpanon alkaminen 3 päivänä maaliskuuta 2013 on ollut erityisen vaativaa tiedotuksen osalta. Tavoitteena on ollut, että mahdollisimman moni puutavaraa markkinoille tuova yritys on tullut puutavara-asetuksen täytäntöönpanosta tietoiseksi 3 päivään maaliskuuta 2013 mennessä. Maaseutuviraston ja maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet ovat osallistuneet lukuisiin seminaareihin ja lehtihaastatteluihin puutavara-asetuksen tiimoilta. Viestinnän suunnittelu ja toteuttaminen on ollut vaativaa ja työlästä erityisesti pienten yritysten osalta, koska nämä eivät välttämättä kuulu mihinkään etujärjestöön, jonka välityksellä olisi mahdollista suoraan välittää puutavara-asetuksesta tietoa. Viestintää jatketaan ja päivitetään asetuksen täytäntöönpanosta saatavilla kokemuksilla.

Maaseutuvirasto on luonut EUTR-verkkosivuston sekä jakanut tiedotteita sidosryhmille, etujärjestöille ja tiedotusvälineille.

Tulli on laatinut asiakashallinnan www-sivuilleen puutavara-asetuksen täytäntöönpanosta tiedotteen, jonka lisäksi Tullin asiakashallinta on lähettänyt olemassa olevien jakelulistojensa perusteella Maaseutuviraston puutavara-asetusta koskevan tiedotteen sähköpostitse puutavaran ja puutuotteiden tuojille. Tullin asiakashallinnasta on arvioitu, että kyseisellä menettelyllä viesti on tavoittanut noin 70 prosenttia potentiaalisesta 2 500 Euroopan unionin ulkopuolelta puutavaraa ja puutuotteita tuovasta toimijasta. Maaseutuviraston ja Tullin viestinnällä arvioidaan saavutetun kohtalaisen suuri joukko asetuksen piiriin kuuluvista yrityksistä ennen puutavara-asetuksen täytäntöönpanon alkamista. Tämä käy ilmi myös Maaseutuvirastoon tulleiden yhteydenottojen perusteella.

Tulli valvoo maahantuontia sähköisen tullauksen yhteydessä. Sähköisen tullauksen yhteydessä tulli-ilmoitus lähetetään ns. EDI-sanomana ja sen tietosisältö on melkein sama kuin SAD-lomakkeella (www.tulli.fi). Tulli-ilmoituksen yhteydessä annetaan tiedot muun muassa tavaran lähettäjistä, vastaanottajasta (vastaanottaja on lähtökohtaisesti tavaroiden lopullinen vastaanottaja määrämaassa) ja siitä selviää myös ilmoittaja/asiemies.

Tarkoituksena on, että Maaseutuvirasto toimii toimivaltaisena viranomaisena puutavara-asetuksen täytäntöönpanossa. Ulkomaisen puutavaran ja puutuotteiden laillisuuden valvonta olisi Maaseutuviraston tehtävänä. Tätä varten laissa on tarkoitus säätää Maaseutuviraston oikeudesta saada Tullilta tietoja muun muassa puutavaran ja puutuotteiden tuojista ja tuontimääristä sekä puutavara-asetuksen kannalta muita tarpeellisia tullaustietoja.

Puutavara-asetuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten on säännöllisin väliajoin tarkastettava, että niiden lainkäyttöalueella toimivat valvontaorganisaatiot hoitavat niille säädettyjä tehtäviä jatkuvasti ja täyttävät niille asetetut vaatimukset. Jos toimivaltainen viranomainen toteaa, että valvontaorganisaatio joko ei enää hoida säädettyjä tehtäviä tai ei enää täytä asetettuja vaatimuksia, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta komissiolle.

Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä tarkastuksia sen toteamiseksi, noudattavatko toimijat niille asetettuja vaatimuksia. Näitä

tarkastuksia tehdään riskiperusteista lähestymistapaa soveltaen ja kausittain tarkistetun suunnitelman mukaisesti. Lisäksi tarkastuksia voidaan tehdä, kun toimivaltaisella viranomaisella on asiaa koskevia merkityksellisiä tietoja siitä, noudattaako toimija puutavara-asetusta, mukaan lukien tiedot, jotka perustuvat kolmansien osapuolten ilmaisemiin perusteltuihin huoliin. Edellä mainittuihin tarkastuksiin voi sisältyä muun muassa seuraavaa:

a) asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän tutkiminen, riskien arviointi- ja vähentämismenettelyt mukaan lukien;

b) asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän ja menettelyjen asianmukaisen toiminnan osoittavien asiakirjojen ja rekisterien tutkiminen;

c) satunnaistarkastukset, mukaan lukien paikalla tehtävät tarkastukset.

Esityksen mukaan Suomen metsäkeskuksella ja Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi oikeus tehdä tarkastus Maaseutuviraston antaman valtuutuksen perusteella. Esityksessä katsotaan, että näistä kahdesta organisaatiosta todennäköisesti ainoastaan Suomen metsäkeskuksen osalta voisivat tulla kyseeseen asianmukaisen huolellisuuden järjestelmään liittyvät tarkastukset, koska Suomen metsäkeskuksella on metsäsertifiointiin liittyvää erityisosaamista. Sen sijaan Elintarviketurvallisuusviraston osalta Maaseutuviraston valtuutukseen perustuvat mahdolliset tarkastukset rajoittuisivat tämän hetkisen arvion mukaan ainoastaan näytteiden ottoon. Tarkoituksena on, että tarkastustoimintaa tekee nimenomaan toimivaltainen viranomainen eli Maaseutuvirasto. Valtuutukseen perustuvia tarkastuksia arvioidaan tehtävän vain muutamia vuodessa, minkä vuoksi esityksessä katsotaan, ettei esitys tältä osin vaikuta Suomen metsäkeskuksen tai Elintarviketurvallisuusviraston resurssitarpeisiin.

Esityksen mukaan Maaseutuvirasto voisi kieltää toimijaa markkinoimasta puutavaraa tai puutuotteita, jos toimija on saattanut markkinoille puutavaraa tai puutuotteita ilman asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai jos toimijan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä on toistuvasti ollut merkittäviä puutteita eikä niitä ole korjattu Maaseutuviraston asettamassa määräjassa.

Markkinoillesaattamiskiellon asettaminen ei olisi ensisijainen toimenpide. Hyvään hallintoon kuuluu neuvonta. Markkinoillesaattamiskielto voisi tulla kyseeseen siis vasta, jos toimija ei Maaseutuviraston antamien neuvonjen ja kehotuksen perusteella korjaa järjestelmän puutteita.

Esityksessä arvioidaan, että markkinoillesaattamiskieltoja asetettaisiin korkeintaan muutamia vuosittain. Markkinoillesaattamiskieltoja valvoisi Maaseutuvirasto ja maahan tuonnin osalta Tulli. Markkinoillesaattamiskiellon asettamisen arvioidaan olevan poikkeuksellinen toimenpide eikä ehdotetulla markkinoillesaattamiskiellolla siten arvioida olevan merkittävää vaikutusta Maaseutuviraston tai Tullin resurssitarpeisiin.

Toimivaltaiseen viranomaisen on pidettävä kirjaa tarkastuksista ja ilmoitettava erityisesti tarkastusten luonne ja tulokset, ja niiden on pidettävä kirjaa myös mahdollisista annetuista korjaavista toimenpiteistä koskevista ilmoituksista. Kutakin tarkastusta koskevat tiedot on säilytettävä vähintään viisi vuotta.

Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä yhteistyötä toistensa kanssa sekä kolmansien maiden hallintoviranomaisten ja komission kanssa puutavara-asetuksen noudattamisen varmistamiseksi.

Toimivaltaisen viranomaisen on vaihdettava tietoja muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten sekä komission kanssa puutavara-asetuksen 8 artiklan 4 kohdassa ja 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa tarkastuksissa todetuista vakavista puutteista ja 19 artiklan mukaisesti määrätyistä seuraamuksista.

Maaseutuvirastolle on tarkoitus avata tekninen käyttöyhteys Suomen metsäkeskuksen metsälain valvontajärjestelmään, jolloin Maaseutuvirastolla on mahdollisuudet tarkastaa, että metsälain valvonta täyttää myös puutavara-asetuksessa valvonnalle säädetyt vaatimukset. Kotimaisen puutavaran laillisuuden valvonta perustuisi kuten nykyisinkin metsälaissa edellytettyyn metsänkäyttöilmoitukseen. Saamiensa metsänkäyttöilmoitusten osalta Suomen metsäkeskus valvoo, että metsän käsittely kussakin tapauksessa täyttää metsälain vaatimukset. Metsänomistajan puutavaran mittauksen yhteydessä saama mittaasiakirja on asiakirja, jolla voidaan

varmistaa puutavaran alkuperä. Metsälain valvonnassa ja siitä tehtävässä raportoinnissa otetaan jatkossa huomioon puutavara-asetuksessa asetetut velvoitteet viranomaisvalvonnasta.

Esityksen mukaan toimija olisi velvollinen suorittamaan valtiolle takavarikoidun puutavaran tai puutuotteiden varastointikustannukset. Esityksellä ei ole tältä osin vaikutuksia viranomaisten resurssitarpeisiin.

4.3 Ympäristövaikutukset

Metsän hakkuissa on noudatettava, mitä metsälaissa ja muussa hakkuuseen liittyvässä lainsäädännössä säädetään. Metsälain tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Jos hakkuu on toteutettu metsälain mukaisesti, Suomessa tuotetun puutavaran voidaan lähtökohtaisesti arvioida täyttävän kestävyuden määritelmän. Metsät tuottavat monenlaisia ympäristöllisiä, taloudellisia ja sosiaalisia hyötyjä, kuten puutavaraa ja muita metsä tuotteita sekä ihmisten kannalta olennaisia ympäristöpalveluja, kuten biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimintojen säilyttäminen sekä ilmaston suojeleminen.

Laiton puunkorjuu on laajalle levinnyt kansainvälisesti merkittävä ongelma. Se on vakava uhka metsille, koska se lisää metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä, josta aiheutuu noin 20 prosenttia koko maailman hiilidioksidipäästöistä, vaarantaa biologisen monimuotoisuuden ja horjuttaa metsien kestävä hoitoa ja käyttöä sekä kehittämistä, sovellettavaa lainsäädäntöä noudattavien toimijoiden kaupallinen elinkelpoisuus mukaan lukien. Se aiheuttaa myös aavikoitumista ja maaperän eroosiota sekä saattaa pahentaa äärimmäisiä sääolosuhteita ja tulvia. Laittoman puunkorjuun ongelman torjumisen puutavara-asetuksella toivotaan edistävän ilmastomuutokseen sopeutumista koskevia unionin ponnisteluja kustannustehokkaalla tavalla, ja sen katsotaan täydentävän unionin toimia ja sitoumuksia, jotka liittyvät ilmastomuutosta

koskevaan Yhdistyneiden Kansakuntien puutesopimukseen.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikka lakiehdotuksella ei sinänsä katsota olevan Suomessa mainittavia yhteiskunnallisia vaikutuksia, itse puutavara-asetuksella katsotaan globaalisti olevan merkittäviä positiivisia vaikutuksia laittoman puunkorjuun estämisessä. Monia puuntuottajamaita vaivaavat institutionaaliset ja hallinnolliset puutteet ja siksi laittomasta puunkorjuusta ja siihen liittyvästä kaupasta on syntynyt yhä huolestuttavampia ilmiöitä liittyen mm. alkuperäisväestön oikeuksiin.

Kehittyvässä maissa laittomalla puunkorjuulla on sosiaalisia, poliittisia ja taloudellisia vaikutuksia, jotka usein vesittävät hyvän hallintotavan kehittämisen ja uhkaavat paikallisten, metsistä riippuvaisten yhteisöjen elinkelpoisuutta, ja laitton puunkorjuu on myös yhdistettävissä aseellisiin konflikteihin.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 9.3.2011 työryhmän selvittämään puutavara-asetuksen toimeenpanoa Suomessa (FLEGT - puutavara-asetuksen kansallisen toimeenpanon työryhmä; MMM004:00/2011). Työryhmän väliraportti ja muuta puutavara-asetuksen kansallisen toimeenpanon valmisteluun liittyvää tietoa löytyy maa- ja metsätalousministeriön Internet-sivulta www.mmm.fi (ks. metsät/hankkeet ja työryhmät/muut lainsäädäntöhankkeet/FLEGT-lisätoimiasetuksen toimeenpano Suomessa). Työryhmän loppuraportti (työryhmämuistio mmm 2012:9) löytyy myös ministeriön Internet-sivulta (ks. julkaisut).

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Maaseutuviraston kanssa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esityksestä pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta: valtioneuvoston kanslia, ulkoasianministeriö, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö, Tulli, Suomen metsäkeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Maaseutuvirasto, Suomen ympäristökeskus, ELY-keskukset, Metsähallitus, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Metsäteollisuus ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Koneyrittäjien liitto ry, Pääkaupunkiseudun metsänomistajat ry, Suomen Sahat ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, WWF, Graafinen teollisuus ry, Rakennustuoteteollisuus ry (RTT), RTT/Puutuotejaosto/Puuteollisuus ry, RTT/Pientaloteollisuusjaosto/Pientaloteollisuus ry, Puuteollisuusyrittäjät ry, Sahayrittäjät ry, Sisusta kotia ry, Rasi ry, Kaupan liitto, Erikoiskaupan liitto ry ja Päivittäistavara-kauppa ry. Lisäksi lausuntopyyntö lähetettiin tiedoksi Euroopan metsäinstituutille (EFI).

Lausunnon antoivat seuraavat tahot: valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, ulkoasianministeriö, sisäasiainministeriö, Tulli, Maaseutuvirasto, Suomen ympäristökeskus, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsäteollisuus ry ja Kaupan liitto. Ympäristöministeriöllä,

Suomen metsäkeskuksella, Uudenmaan ELY-keskuksella, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f:llä ja Suomen luonnonsuojeluliitolla ei ollut huomauttamista tai lausuttavaa esityksestä.

Saaduissa lausunnoissa pidettiin ehdotettua lakia tarpeellisena. Lausuntoyhteenveto, josta käyvät ilmi saatujen lausuntojen keskeisimmät huomiot, löytyy valtioneuvoston hanke-rekisteristä (MMM050:00/2012).

Lausuntokierroksen jälkeen maa- ja metsätalousministeriö on käynyt Tullin tehtävien osalta keskusteluja sekä valtiovarainministeriön että Tullin kanssa. Rangaistussäännösten osalta maa- ja metsätalousministeriö on käynyt keskusteluja oikeusministeriön kanssa. Saatujen lausuntojen ja mainittujen keskustelujen perusteella esityksen perusteluja on monilta kohdin tarkistettu ja täydennetty. Myös lakiehdotusta on tarkistettu.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen muista esityksistä. Metsälain muuttamista koskeva hallituksen esitys (75/2013 vp) ja syksyllä 2013 eduskunnalle annettava uutta metsätuholakia koskeva hallituksen esitys eivät ole sillä tavoin kytköksissä tähän esitykseen, että ne olisi tarpeen käsitellä samanaikaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta

1 §. *Lain tarkoitus.* Puutavara-asetuksen ja sen nojalla annettujen Euroopan unionin asetusten kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi on tarpeen säätää laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta. Puutavara-asetuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot nimeävät toimivaltaisen viranomaisen ja säättävät seuraamuksista. Lisäksi on tarpeen säätää eräistä täydentävistä säännöksistä.

2 §. *Toimivaltainen viranomainen.* Puutavara-asetuksen 7 artiklassa edellytetään, että kukin jäsenvaltio nimeää yhden tai useamman toimivaltaisen viranomaisen, joka on vastuussa puutavara-asetuksen soveltamisesta. FLEGT-puutavara-asetuksen kansallisen toimeenpanon työryhmä selvitti, mitkä organisaatiot voisivat tulla kyseeseen toimivaltaisina viranomaisina. Työryhmä päätyi esittämään Maaseutuvirastoa puutavara-asetuksessa tarkoitettuna toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Maaseutuviraston osalta voidaan todeta, että se jo tällä hetkellä hoitaa muun muassa eräitä metsälakiin ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annettuun lakiin (1094/1996) liittyviä tehtäviä, joihin liittyy merkittävän julkisen vallan käyttöä.

Pykälän mukaan Suomen metsäkeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Tulli ja Suomen ympäristökeskus hoitaisivat ehdotetun lain täytäntöönpanoon liittyvät niille säädetyt tehtävät. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä olisivat edelleenkin metsälain valvontaan liittyvät tehtävät. Samoin Tullille kuuluisivat puutavaran ja puutuotteiden tulliverotukseen ja tullivalvontaan liittyvät tehtävät sekä toimiminen esitutkintaviranomaisena. Tullille kuuluu CITES-asetuksen maahantuontiin, maastavientiin, jälleenvientiin ja kauttakuljukseen liittyvä valvonta. Vastaavasti Suomen ympäristökeskus hoitaisi niitä ehdotetun lain täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä, jotka liittyvät CITES-lupien ja -todistusten myöntämiseen.

3 §. *Määritelmät.* Lakiehdotus täydentää puutavara-asetuksen ja sen nojalla annettujen asetusten sääntelyä. Sen vuoksi on johdonmukaista, että lakiehdotuksessa käytetään samoja käsitteitä kuin puutavara-asetuksessakin. Lakiehdotuksen 3 §:n määritelmässä viitataan puutavara-asetuksen määritelmiin.

4 §. *Valvonta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että Maaseutuvirasto vastaa puutavara-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvästä valvonnasta ja sen järjestämisestä. Ehdotettu pykälä on informatiivinen. Lakiehdotuksen 2 §:n mukaan Maaseutuvirasto olisi puutavara-asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen. Puutavara-asetuksessa toimivaltainen viranomainen veloitetaan suorittamaan tarkastuksia ja raportoimaan niistä säännöllisin väliajoin komissiolle.

5 §. *Tarkastukset.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, missä Maaseutuvirasto voi tehdä tarkastuksen. Maaseutuvirasto voisi tehdä tarkastuksia puutavara-asetuksen ja sen nojalla annettujen Euroopan unionin säädösten edellyttämässä laajuudessa niihin kulkuneuvoihin sekä liike-, varasto- tai muihin vastaaviin ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen käytettäviin tiloihin ja muille alueille, joissa on asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai jäljitettävyyttä koskevia asiakirjoja taikka puutavaroita tai puutuotteita. Momentissa tarkoitettut tarkastukset ovat puutavara-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja paikalla tehtäviä tarkastuksia. Toimivaltaiselle viranomaiselle kuuluvan valvontatehtävän tehokas suorittaminen edellyttää, että Maaseutuvirastolla on riittävät valtuudet tehtävän suorittamiseen. Pykälän 1 momentin mukaan tarkastusoikeus ei ulottuisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään. Hallintolain esitöiden (HE 72/2002 vp) mukaan lain 39 §:ssä tarkoitettu tarkastus koskee ainoastaan sellaista viranomaisen toimivaltaan muun lainsäädännön nojalla kuuluvaa tarkastusta, jonka suoritta-

minen on tarpeen tietyn hallintoasian selvittämiseksi tai päätöksen edellytysten toteamiseksi. Viranomaisen toimivaltaan kuuluvat valvontatyypilliset tarkastukset jäävät vastaisuudessaakin muun lainsäädännön varaan. Pykälässä tarkoitettut tarkastukset eivät useimmiten liittyisi tietyn hallinto-asian selvittämiseen, vaan usein kyseessä olisivat juuri valvontatyypilliset tarkastukset.

Pykälän 2 momentin mukaan Maaseutuvirasto voisi käyttää ulkopuolista asiantuntijaa apunaan tarkastuksessa. Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovellettaisiin hallintolakia, kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää. Hallintolaissa säädetään muun muassa esteellisyydestä. Ulkopuolisen asiantuntijan olisi myös noudatettava kielilakien perusteella määräytyvää kieltä tarkastuksissa. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa olevia tarkastusten kannalta keskeisiä säännöksiä ovat tietojen luovuttamista ja salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset samoin kuin velvoite noudattaa hyvää tiedonhallintatapaa tietojen ja asiakirjojen dokumentoinnissa, säilytyksessä ja luovuttamisessa. Pykälän 2 momentin mukaan asiantuntijaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiaansa ehdotetun lain mukaisissa tehtävissä. Virkarikoksista säädetään rikoslain 40 luvussa. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Ulkopuolisen asiantuntijan tehtävänä olisi asiantuntija-avun antaminen. Tarkastuksen johdosta tehtävistä toimenpiteistä päättäminen kuuluisi tarkastusta suorittavalle viranomaiselle. Ulkopuolinen avustaja ei siten käyttäisi julkista valtaa.

Pykälän 3 momentin mukaan toimijan, kauppaa käyvän ja muun tarkastuksen kohteena olevan tulee avustaa Maaseutuvirastoa tarkastuksen tekemisessä. Avustamisvelvollisuus kohdistuisi yleensä toimijaan tai kaupaa käyvään. Avustamisvelvollisuus voisi joissakin tapauksissa koskea myös esimerkiksi toimijan sopimuskomppania, jos esimerkiksi puutavara tai puutuotteet taikka niiden laillisuutta koskevia asiakirjoja on tämän

hallussa. Pykälän 3 momentin mukaan Maaseutuvirastolla olisi oikeus ottaa asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää taikka puutavaran tai puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevia asiakirjoja tai niiden jäljennökset haltuunsa, jos se on tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämisen kannalta välttämätöntä. Esityksessä arvioidaan, että tarkastukset olisivat pääosin tällaisia asiakirjoihin liittyviä tarkastuksia. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi Maaseutuviraston oikeudesta tarkastuksen yhteydessä tehdä puutavaraan tai puutuotteeseen liittyviä tutkimuksia ja ottaa näytteitä. Näytteitä saisi ottaa korvauksetta.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Maaseutuvirasto voi valtuuttaa Suomen metsäkeskuksen tai Elintarviketurvallisuusviraston tekemään tarkastuksen. Elintarviketurvallisuusviraston valtuuttaminen saattaisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun kyse on puutavaraan tai puutuotteisiin liittyvien näytteiden otosta. Suomen metsäkeskus hoitaa jo nykyisinkin metsälakiin liittyviä valvontatehtäviä. Pykälän 4 momenttiin perustuvan valtuutuksen nojalla Suomen metsäkeskus voisi tehdä myös esimerkiksi asianmukaisen huolellisuuden järjestelmään liittyvän tarkastuksen. Suomen metsäkeskus on organisaationa niin sanottua välillistä valtionhallintoa ja sitä koskevista toimivaltuuksista, vastuusta ja velvollisuuksista on säädetty Suomen metsäkeskuksesta annetussa laissa. Muun muassa mainitun lain 15 §:ssä on säädetty yleisen hallintolainsäädännön noudattamisesta ja rikosoikeudellisesta vastuusta. Tässä tarkoitettuja tarkastustehtäviä voisivat Suomen metsäkeskuksessa hoitaa vain ne henkilöt, joille on Suomen metsäkeskuksessa säännösten edellyttämällä tavalla vahvistettu oikeus käyttää julkista valtaa.

6 §. *Tietojensaanti toimijalta ja kaupaa käyvältä.* Pykälässä säädettäisiin Maaseutuviraston sekä sen valtuuttamana Suomen metsäkeskuksen ja Elintarviketurvallisuusviraston oikeudesta saada tietoja toimijalta ja kaupaa käyvältä. Tietojen tulisi liittyä puutavara-asetuksen tai sen nojalla annettujen Euroopan unionin säädösten noudattamisen valvontaan. Tietojensaantioikeus koskisi esimerkiksi asianmukaisen huolellisuuden

järjestelmän asiakirjoja, kauppa-asiakirjoja, kirjanpitoa ja tulliasiakirjoja. Sama oikeus olisi Suomen metsäkeskuksella ja Elintarviketurvallisuusvirastolla, jos Maaseutuvirasto on antanut sille valtuutuksen tehdä toimijaa tai kauppaa käyvää koskevan tarkastuksen. Pykälän 2 momentin mukaan tietojensaanti-oikeus koskisi myös niitä tietoja, jotka yksityistä liiketoimintaa taikka yksityisen taloudellista asemaa koskevinä olisi muutoin salassa pidettävä.

7 §. *Tietojensaanti viranomaiselta ja muulta julkista hallintotehtävää hoitavalta.* Puutavara-asetuksen ja sen nojalla annettujen Euroopan unionin säädösten tehokas täytäntöönpano edellyttää, että toimivaltaisella viranomaisella on salassapitosäännösten estämättä käytössään kaikki puutavara-asetuksen ja sen nojalla annettujen Euroopan unionin säädösten valvonnan kannalta välttämättömät tiedot. Lakiehdotuksen 2 §:stä käy ilmi, että Suomen metsäkeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Tulli ja Suomen ympäristökeskus hoitavat toimialallaan lain täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. Tähän liittyen pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sekä valvovien viranomaisten keskinäisestä tietojenvaihdosta että myös heidän oikeudestaan saada muulta viranomaiselta tai julkista hallintotehtävää hoitavalta valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja. Tullitoiminta on olennainen ja erottamaton osa kansainvälistä kauppaa ja tavarankuljetusketjuja, jotka ylittävät yksittäisten valtioiden rajat. Tähän tehtävään liittyen Tullilla on tietoa muun muassa puutavaran ja puutuotteiden maahantuojista sekä puutavaroiden ja puutuotteiden tuontimääristä. Euroopan unionin ulkopuolelta tuotavan puutavaran ja puutuotteiden laillisuuden valvonnan kannalta on tärkeää, että Maaseutuvirasto toimivaltaisena viranomaisena saa puutavaroiden ja puutuotteiden maahantuontiin liittyviä tietoja Tullilta. Toisena esimerkkinä voidaan mainita Suomessa myönnettyjä CITES-lupia koskevat tiedot. Suomen ympäristökeskus toimii Suomessa CITES-lupaviranomaisena ja näin ollen on tärkeää, että Maaseutuvirasto voi saada Suomen ympäristökeskukselta CITES-lupia koskevat tiedot.

Pykälän 2 momentti liittyy metsälain noudattamisen valvontaan, joka on yksi Suomen

metsäkeskuksen julkisista hallintotehtävistä. Kotimaisen puutavaran laillisuuden valvonnan kannalta on tärkeää, että Maaseutuvirasto toimivaltaisena viranomaisena saa mahdollisimman nopeasti tiedon siitä, jos Suomen metsäkeskuksella on todennäköisiä perusteita epäillä sellaisen metsälain 18 §:ssä tarkoitettun teon tai laiminlyönnin tapahtuneen, joka liittyy metsänkäyttöilmoituksen tekemiseen tai metsän hakkuuseen. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi niitä tilanteita, joissa lainvastaisen toimenpiteen osalta on ryhdytty metsälain 20 §:ssä tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin tai jos teko tai laiminlyönti on sellainen, josta metsälain 22 §:n nojalla voidaan jättää tekemättä ilmoitus poliisille. Lakiehdotuksen 11 §:ssä säädetään siitä, missä tapauksissa Maaseutuviraston tulisi tehdä ilmoitus poliisille. Ilmoitusvelvollisuus koskisi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettuja tekoja. Suomen metsäkeskuksen tulisi toimittaa pykälän 2 momentissa tarkoitettut tiedot Maaseutuvirastolle oma-aloitteisesti. Eduskunnassa vireillä olevaan hallituksen esitykseen metsälain muuttamisesta sisältyy tältä osin samat menettelyt kuin voimassa olevassa metsälaissa.

Pykälän 3 momentin mukaan pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot voitaisiin luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Säännös ei sisällä velvoitetta teknisen käyttöyhteyden avaamiseen lukuun ottamatta Suomen metsäkeskusta. Suomen metsäkeskus olisi velvollinen avaamaan teknisen käyttöyhteyden Maaseutuvirastoa varten. Teknisen käyttöyhteyden avaaminen koskisi metsälain valvontajärjestelmää. Suomen metsäkeskusta koskeva säännös olisi siten erityissäännös suhteessa Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain (419/2011) 8 §:n 1 momenttiin. Muulta osin Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä tehtävään tietojenluovutukseen sovellettaisiin, mitä mainitussa laissa säädetään.

8 §. *Kehotuksen antaminen.* Puutavara-asetuksen 10 artiklassa säädetään toimijoita koskevista tarkastuksista. Mainitun artiklan 5 kohdan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa ilmoituksen korjaavista toimenpiteistä, jotka toimijan on toteutettava. Ehdotettu 8 § liittyy näihin korjaaviin toimenpitei-

siin. Säännöksen soveltamisala on rajattu asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä havaittuihin puutteisiin, koska korjaavia toimenpiteitä ei ole mahdollista kohdistaa puutavaraan ja puutuotteisiin. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että Maaseutuviraston tulisi antaa toimijalle kirjallinen kehoitus asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä todettujen puutteiden korjaamiseen määräajassa. Maaseutuvirastolla olisi sama velvoite kehotuksen antamiseen valvonnan johdosta myös silloin, kun puutavaran ja puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevassa seurannassa olisi puutteita. Lakiehdotukseen ei ole sisällytetty säännöstä viranomaisen neuvontavoitteesta, koska siitä säädetään hallintolain 8 §:ssä.

Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu kehotuksen antaminen puutteiden korjaamiseen määräajassa tulee kyseeseen useimmiten vasta sen jälkeen, jos toimija ei ole saamiensa neuvon johdosta tehnyt tarkistuksia asianmukaisen huolellisuuden järjestelmänsä. Maaseutuviraston tulisi kuitenkin ehdotetun 8 §:n mukaisessa kehotuksen antamisessa ottaa huomioon hallintolain 28 §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan viranomainen on esteellinen, jos hän avustaa tai edustaa asianosaista. Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen kehotukseen liittyvien ohjeiden tulee siis olla yleisiä. Ohjeet voisivat siten koskea esimerkiksi sitä, millaisia vaatimuksia puutavara-asetuksessa säädetään asianmukaisen huolellisuuden järjestelmälle. Varsinainen asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän toteuttaminen kuuluu toimijalle.

9 §. Korjausmääräys, kieltö ja uhkasakko. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi hallinnollisista pakkokeinoista. Hallinnollisilla pakkokeinoilla tarkoitetaan lainsäädännössä olevia erityisiä säännöksiä, joiden nojalla toimivaltainen viranomainen voi antaa asianosaiselle tarvittavia määräyksiä tai kieltöjä taikka ryhtyä muihin säädettyihin toimenpiteisiin lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi.

Maaseutuvirastolle annettaisiin pykälän 1 momentin nojalla oikeus tehdä päätös, jolla toimija määrättäisiin korjaamaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet. Korjausmääräyksessä olisi todettava miten ja mihin määräaikaan mennessä toimijan olisi toimittava. Korjausmääräys tulisi kyseeseen silloin, kun toimijalla ei olisi lainkaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai että toimijalla olisi toistuvasti ollut merkittäviä puutteita kyseisessä järjestelmässä. Korjausmääräyksen antaminen ei olisi ensimmäinen toimenpide, jolla Maaseutuvirasto voisi puuttua asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puuttumiseen tai puutteisiin. Ensimmäisenä toimenpiteenä olisi 8 §:ssä tarkoitettu kehoitus puutteiden korjaamiseen määräajassa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Maaseutuvirasto voisi kieltää toimijaa saattamasta markkinoille sellaista puutavaraa tai sellaisia puutuotteita, joiden osalta toimija ei ole noudattanut 1 momentissa tarkoitettua korjausmääräystä. Esityksessä katsotaan, että puutavara-asetuksen täytäntöönpanon kannalta voidaan pitää erittäin vakavana rikkeenä sitä, ettei toimijalla ole lainkaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai sitä, että toimijan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä olisi toistuvasti ollut merkittäviä puutteita. Toimijan oikeusturvan kannalta keskeistä on, että kieltö voitaisiin asettaa vasta sen jälkeen, kun korjausmääräystä ei ole asetetussa määräajassa noudatettu.

Pykälän 2 momentin mukaan kieltö annettaisiin määräaikaisena ja sen voimassaoloaika voisi olla enintään kolme kuukautta. Mainittu kolmen kuukauden voimassaoloaika olisi pääsääntö. On kuitenkin olemassa toimijoita, jotka kuuluvat puutavara-asetuksen soveltamisen piiriin ja jotka saattavat kuitenkin vain satunnaisesti puutavaraa tai puutuotteita markkinoille. Kolme kuukautta voimassa oleva kieltö ei ole tehokas tapa puuttua esimerkiksi sellaisiin tilanteisiin, joissa puutuotteita tuodaan markkinoille kausiluonteisesti. Viimeisimmän Tullilta saadun tiedon mukaan vuonna 2012 oli noin 1 500 toimijaa, jotka olivat tehneet vain yhden tullauksen eli tuoneet yhden erän puutavara-asetuksessa tarkoitettua puutavaraa ja puutuotteita. Pidempi määräaika tulisi siten kyseeseen sil-

loin, kun puutavaran tai puutuotteiden markkinoille saattamisessa olisi muutamien kuu-kausien pituisia taukoja. Pykälän mukaan kiellon voimassaoloaika voisi näissä poikkeustapauksissa olla korkeintaan vuosi. Pykälän 2 momentin mukaan kiello on viipymättä peruutettava, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet on korjattu Maaseutuviraston hyväksymällä tavalla. Maaseutuviraston hyväksymällä tavalla tarkoitetaan tässä sitä, että asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet on olennaiselta osin korjattu Maaseutuviraston antaman kirjallisen kehotuksen ja korjausmääräyksen mukaisesti.

Esityksessä arvioidaan, että korjausmääräys on useimmiten riittävä keino puuttua asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteisiin. Jos korjausmääräys ei kuitenkaan johtaisi toivottuun tulokseen, toimivaltainen viranomais voisi asettaa pykälän 2 momentissa tarkoitettua kiellon.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Maaseutuvirasto voisi asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). Uhkasakkolain 10 §:n mukaan uhkasakko voidaan tuomita maksettavaksi, jos kielloa tai päätöstä ei ole noudatettu ja jos noudattamatta jättämiseen ei ole pätevää syytä. Asianosaiselle (tässä toimijalle) tulee uhkasakkolain 22 §:n mukaisesti varata tilaisuus selityksen antamiseen siten kuin hallintolain 34 §:ssä säädetään. Esityksessä katsotaan, että uhkasakon maksamisen uhka on useimmiten riittävä tehoste saada toimija viimeistään ryhtymään toimiin asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteiden korjaamiseksi, joten uhkasakon maksamiseen jouduttaneen turvautumaan hyvin harvoin.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan Maaseutuvirasto vastaisi puutavara-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvästä valvonnasta. Tarkoituksena on, että Maaseutuvirasto valvoisi asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää koskevan velvoitteen noudattamista maahantuonnin osalta. Poikkeuksena olisi lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua kielloa koskeva valvonta maahantuonnin osalta. Maahantuonnin osalta Maaseutuviraston asettaman kiellon noudattamisen valvonnasta vastaisi Tulli.

10 §. Virka-apu. Pykälässä ehdotetaan, että Maaseutuvirasto voisi tarvittaessa saada virka-apua muilta viranomaisilta ehdotetun lain mukaisten valvonta- ja tarkastustehtävien suorittamiseksi. Esityksessä arvioidaan, että virka-apua voitaisiin tarvittaessa pyytää Euroopan ulkopuolelta tulevien puutavaran ja puutuotteiden osalta esimerkiksi Tullilta tai Suomen ympäristökeskukselta. Markkinoitoillessa saattamiskiellon valvonnassa saattaa olla tarpeen pyytää virka-apua elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus).

11 §. Ilmoitus esitutkintaviranomaiselle ja Maaseutuviraston kuuleminen. Lakiehdotuksen 12 §:ssä säädettäisiin rangaistuksista. Jos Maaseutuvirastolla olisi todennäköisiä perusteita epäillä mainitussa 12 §:ssä tarkoitettua tapahtuneen, sen olisi lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin mukaan ilmoitettava asiasta esitutkintaviranomaiselle esitutkintaa varten. Maaseutuvirasto saisi kuitenkin jättää ilmoituksen tekemättä, jos teko on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen eikä yleinen etu vaadi asian tarkempaa selvittämistä. Tarkoituksena on, että Maaseutuvirasto ilmoittaisi asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteista esitutkintaviranomaiselle vasta sen jälkeen, kun hallinnolliset pakkokeinot eivät ole tuoneet toivottua tulosta. Edellytykset ilmoittamiseen kuitenkin olisivat olemassa silloin, kun lakiehdotuksen 9 §:ssä tarkoitettua kielloa olisi rikottu. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuja esitutkintaviranomaisia ovat poliisi ja Tulli. Tulli suorittaa tullilain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen tullirikosten tutkinnan. Tulli voisi siis suorittaa tässä esityksessä ehdotetun puutavararikkomuksen ja puutavararikoksen esitutkinnan. Kyseessä olisivat selkeästi teot, jotka täyttäsivät edellä mainitun tullilain tullirikoksen määritelmän.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Maaseutuviraston kuulemisesta esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyn aikana.

12 §. Rangaistukset. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rangaistus puutavararikoksesta säädettäisiin rikoslain 48 a luvun 3 b §:ssä. Lakiehdotukseen ei ole sisällytetty erillistä säännöstä menettämisseuraamuksista, joista säädetään rikoslain 10 lu-

vussa, koska tällöin voidaan soveltaa mainittuja rikoslain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä ehdotettavan lain vastaisista teoista, joista voidaan tuomita sakkoon, jollei rikkomuksesta ole jossakin muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Pykälän 2 momentin mukaan sakkoon voitaisiin tuomita se, joka tahallaan rikkoo asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän velvoitetta. Kyseisestä velvoitteesta säädetään puutavara-asetuksen 4 artiklassa. Teko olisi tahallinen, jos toimija on jättänyt tai hänen tarkoituksenaan on jättää noudattamatta toimivaltaisen viranomaisen asettamaa markkinoillesaattamiskieltoa. Jos toimijalla ei olisi lainkaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai jos asianmukaisen huolellisuuden järjestelmästä puuttuisi kokonaan sen keskeisiä osia, toimijan voitaisiin katsoa toimineen tahallisesti. Mainittuina keskeisinä asianmukaisen järjestelmän puutteina voitaisiin pitää sitä, ettei siihen sisälly minkäänlaisia riskinarviointi- ja riskin vähennysmenettelyjä taikka esimerkiksi sitä, ettei järjestelmä sisällä mitään tietoja puutavaran tai puutuotteen alkuperästä ja niistä tahoista, joilta puutavara tai puutuotteet on hankittu. Tällöin toimija ei voisi vedota siihen, ettei hänen toimintansa ole tahallista, koska lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentissa annetun kiellon antamista on edeltänyt kehoituksen antaminen (8 §) ja korjausmääräys (9 § 1 mom.), josta käy ilmi, mitkä puutteet asianmukaisen huolellisuuden järjestelmästä on korjattava. Toimijan ei katsottaisi toimineen tahallisesti silloin, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä on yksittäisiä ja vähäiseksi katsottavia puutteita.

Pykälän 2 momentin mukaan sakkoon voitaisiin tuomita myös se, joka tahallaan rikkoo puutavaran ja puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevaa velvoitetta. Kyseisestä velvoitteesta säädetään puutavara-asetuksen 5 artiklassa. Jäljitettävyyttä koskevan velvoitteen ymmärtämisen kannalta keskeinen on kauppa käyvän määritelmä. Puutavara-asetuksen 2 artiklan d kohdan mukaan kauppa käyvällä tarkoitetaan "luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa kaupallista toimintaa myymällä tai ostamalla sisämarkkinoilla sisämarkkinoille jo saatettua puutavaraa tai

puutuotteita". Jäljitettävyyttä koskeva velvoite tarkoittaa, että kauppa käyvien tulee pitää kirjaa koko toimitusketjun osalta niistä toimituksista ja kauppa käyvistä, jotka ovat sille toimittaneet puutavaraa tai puutuotteita. Mainitun artiklan mukaan kauppa käyvien tulee "tarvittaessa" pitää kirjaa myös niistä kauppa käyvistä, joille ne ovat toimittaneet puutavaraa ja puutuotteita. Velvoitteeseen ei sisälly niiden puutavaran tai puutuotteiden ostajien yksilöinti, jotka eivät harjoita kaupallista toimintaa. Toisin sanoen kuluttajien yksilöinti ei sisälly velvoitteeseen. Pykälässä tarkoitettu rikkomus olisi kyseessä silloin, kun kauppa käyvä olisi tarkoituksella hävittänyt yritykselleen puutavaraa tai puutuotteita toimittaneiden tiedot. Tahallisuuden arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten kauppa käyvä on toiminut saatuaan Maaseutuvirastolta lakiehdotuksen 8 §:ssä tarkoitetun kehoituksen puutteiden korjaamiseen. Kauppa käyvän ei katsottaisi toimineen tahallisesti silloin, kun jäljitettävyyttä koskevissa tiedoissa on yksittäisiä ja vähäisiä puutteita.

Pykälän 2 momentin mukaan teko on rangaistava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Jos teko täyttää samanaikaisesti sekä ehdotetun puutavararikkomuksen että rikoslakiin ehdotetun puutavararikoksen tunnusmerkistön, rangaistus voitaisiin määrätä ainoastaan puutavararikoksesta.

Pykälän 3 momentti sisältäisi sanktiokumulaatiota koskevan säännöksen. Sen mukaan lakiehdotuksen 9 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa rikkonut voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos uhkasakko on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu maksettavaksi.

Rikoslain 6 luvun 12 §:n 4 kohdan nojalla tuomioistuimien voi jättää seuraamusten kasaantumisen vuoksi rangaistuksen tuomitsematta tai 6 luvun 7 §:n 1 kohdan mukaan ottaa rangaistusta lieventävänä seikkana huomioon tekijälle rikoksesta johtuneen tai hänelle tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen. Jos samasta laiminlyönnistä tuomittaisiin sekä uhkasakko että rangaistus, kyseessä voisi olla kohtuuton sanktiokumulaatio. Rangaistuksen tuomitsematta jättäminen olisi perusteltua

kuitenkin vain, jos uhkasakko on myös tuomittu maksettavaksi.

13 §. Menettämisseuraamus. Pykälä sisältäisi viittaussäännöksen rikoslain 10 lukuun, jossa säädetään menettämisseuraamuksista. Pykälän 1 momentin mukaan laitton puutavara tai puutuote, joka tuomitaan valtiolle menetetyksi, voitaisiin myydä julkisella huutokaupalla. Pykälän taustalla on puutavara-asetuksen 27 johdantolause, joka koskee jäsenvaltioiden velvoitetta säätää seuraamuksista. Mainitussa johdantolauseessa todetaan, ettei "kyseistä puutavaraa ja puutuotteita tarvitse välttämättä hävittää, vaan niitä voidaan sen sijaan käyttää tai ne voidaan loppukäsitellä julkisen edun mukaisesti".

Pykälän 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi puutavaran tai puutuotteiden takavarikoinnin aikana syntyneistä varastointikustannuksista. Siltä osin kuin varastointikustannuksia ei saataisi perittyä julkisen huutokaupan yhteydessä, niistä vastaisi toimija. Jos puutavara tai puutuotteet on takavarikoitu ja myöhemmin käy ilmi, että takavarikoinnin edellytyksiä ei ole olemassa, toimija vastaisi varastoinnin kustannuksista näissäkin tapauksissa. Varastointikustannukset olisi velvollinen maksamaan valtiolle toimija sen vuoksi, että puutavara-asetuksen mukaan juuri toimija on velvollinen noudattamaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää ja on siihen liittyen velvollinen huolehtimaan markkinoille saatettavien puutavaran ja puutuotteiden laillisesta alkuperästä ja sen riittävästä dokumentoinnista.

14 §. Maa- ja metsätalousministeriön ohjaus- ja valvontatehtävä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maa- ja metsätalousministeriön tehtävästä valvoa Maaseutuviraston toimintaa sille lakiehdotuksessa tarkoitettujen tehtävien hoitamisen osalta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ministeriön oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä valvonnassa välttämättömiä tietoja ja ministeriön oikeudesta tehdä Maaseutuvirastoon kohdistuvia ehdotetun lain valvonnassa tarpeellisia tarkastuksia.

Puutavara-asetuksen 20 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on 3 päivästä maaliskuuta 2013 alkaen annettava komissiolle joka toinen vuosi 30 päivään huhtikuuta mennessä kertomus puutavara-asetuksen so-

veltamisesta. Pykälän 2 momentti liittyy mainittuun säännökseen ja on samalla 1 momenttia täydentävä erityissäännös. Tarkoituksena on, että Maaseutuvirasto toimivaltaisena viranomaisena huolehtisi kertomuksen laatimisesta ja sen toimittamisesta komissiolle. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Maaseutuviraston tulisi hyväksyttää raporttiluonnos maa- ja metsätalousministeriöllä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös määräajasta, johon mennessä kertomusluonnos tulisi toimittaa ministeriölle.

15 §. Euroopan unionin tarkastajat. Ehdotettu laki perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön, jonka noudattamista jäsenvaltioissa valvoo komissio. Pykälän mukaan unionin tarkastajilla olisivat samat tarkastus- ja tiedonsaantioikeudet kuin Maaseutuvirastolla. Pykälän mukaan Euroopan unionin tarkastajilla ei kuitenkaan olisi itsenäistä tiedonsaanti- tai tarkastusoikeutta. Pykälän mukaan Euroopan unionin tarkastajilla olisivat mainitut oikeudet vain silloin, kun kyse olisi yhteistyössä Maaseutuviraston kanssa tehtävästä tarkastuksesta. Maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä on valvoa Maaseutuviraston toimintaa. Tähän valvontatehtävään liittyen ehdotetaan, että maa- ja metsätalousministeriöllä olisi vastaava tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus kuin Euroopan unionin toimielimellä ja Euroopan unionin jäsenmaan toimivaltaisella viranomaisella.

16 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on lain vahvistanut ja hyväksynyt.

1.2 Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta

3 b §. Puutavararikos. Puutavararikosta koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 48 a lukuun, jossa säädetään luonnonvararikoksista (muun muassa metsärikos). Pykälän 1 momentin mukaan puutavara-asetuksen vastainen laittomasti korjatun puutavaran tai sellaisesta puutavarasta valmistettujen puutuotteiden ammattimainen

markkinoille saattaminen olisi rangaistavaa. Markkinoille saattaminen on määritelty puutavara-asetuksen 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Markkinoille saattamisella tarkoitetaan myyntimenetelmästä riippumatta kaikkea puutavaran ja puutuotteiden vastiketta vastaan tai vastikkeetta tapahtuvaa ensimmäistä toimittamista sisämarkkinoille liiketoiminnan yhteydessä jakelua tai käyttöä varten. Komission internet-sivulla olevan tulkinta-asiakirjan (Guidance Document on the Timber Regulation; http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm) mukaan sisämarkkinoilla tarkoitetaan määritelmässä sitä, että tavara on fyysisesti Euroopan unionin alueella siten, että puutavara on korjattu Euroopan unionin alueella taikka puutavara tai puutuote on tuotu maahan ja tulliselvityksen jälkeen luovutettu vapaaseen liikkeeseen. Mainitun asiakirjan mukaan tavaroina, jotka ovat erityisesti tullimenettelyssä (esimerkiksi väliaikainen maahantuonti, sisäinen jalostus, tullivalvonnassa tapahtuva valmistus, tullivarastointi ja vapaa-alueet), samoin kuin passitus ja jälleenvienti eivät täyttäisi markkinoille saattamisen määritelmää. Ehdotetun rangaistussäännöksen soveltamisala määräytyisi rikoslain 1 luvun mukaan.

Rankaiseminen edellyttäisi tahallisuutta. Tällöin toimijan täytyy tietää, että hänen markkinoille saattamansa puutavaran tai puutuotteiden alkuperä ei ole laillinen. Kotimaisen puutavaran osalta se tarkoittaa, että toimija on esimerkiksi tietoisesti rikkonut metsälaisissa säädettyjä metsän hakkuuta koskevia säännöksiä. Kotimaisen puutavaran osalta se tarkoittaa myös sitä, että toimija on hakannut metsää alueella, jolla puunkorjuu on suoraan lain nojalla tai alueen suojelua koskevan sopimuksen mukaan kielletty. Puutavara-asetuksessa tarkoitettua asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän noudattaminen tarkoittaa, että toimijan tulee huolehtia tietyistä toimenpiteistä ja menettelyistä, joilla varmistetaan puutavaran ja puutuotteiden alkuperä. Tahallisuuden täyttää ainakin menettely, jossa toimija on selvillä siitä, että kyseessä on puunkorjuumaan lainsäädännön vastaisesti korjattu puutavara tai tällaisesta laittomasti korjatusta puutavarasta valmistettu tuote. Lainsäädäntö, johon tällöin kiinnitetään

huomiota, määräytyy puutavara-asetuksen 2 artiklan h kohdan sovellettavaa lainsäädäntöä koskevan määritelmän mukaan. Näin ollen kyse voi olla tilanteesta, jossa hakkaajalla ei ole ollut puunkorjuumaan lainsäädännön mukaan omistus-, hallinta- tai muuta oikeutta kyseiseen puutavara-alueeseen. Kyseessä voi olla esimerkiksi varastettu puutavara. Tahallisuudesta olisi myös kyse silloin, kun toimija on selvillä siitä, että puutavaraa tai puunkorjuuta koskevat maksut on puunkorjuumaan lainsäädännön vastaisesti laiminlyöty. Kyse voi myös olla tilanteesta, jossa puutavaran korjuu on ollut korjuumaan metsien hoitoa tai käyttöä taikka metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä koskevan lainsäädännön vastaista. Lisäksi kyse voi olla tilanteesta, jossa puutavara ei ole puunkorjuumaassa sovellettavan metsäalan kauppaa koskevan lainsäädännön mukaista.

Puutavara-asetuksen 6 artiklassa asetetaan toimijalle varsin laaja selonottovelvollisuus puutavaran ja puutuotteiden alkuperästä. Puutavara-asetuksen 6 artiklassa tarkoitettu asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä asettaa toimijalle velvollisuuden mahdollistaa seuraavien tietojen saannin markkinoille saatetusta puutavarasta ja puutuotteista:

- kuvaus, myös tuotenimi ja tuotetyyppi, sekä puulajin yleisnimi ja tarvittaessa sen täydellinen tieteellinen nimi,
- puunkorjuumaa ja tapauskohtaisesti:
 - maan sisäinen alue, jolla puutavara on korjattu; ja
 - puunkorjuuta koskeva lupa,
- määrä (ilmaistuna tilavuutena, painona tai yksikkömääränä),
- toimijan tavarantoimittajan nimi ja osoite,
- sen kauppaa käyvän nimi ja osoite, jolle puutavara ja puutuotteet on toimitettu,
- asiakirjat tai muut tiedot, joista ilmenee, että kyseinen puutavara ja kyseiset puutuotteet ovat sovellettavan lainsäädännön mukaisia.

Puutavara-asetuksen 6 artiklassa tarkoitettu asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä velvoittaa toimijan analysoimaan ja arvioimaan sitä riskiä, että laittomasti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja puutuotteita saatetaan markkinoille. Näihin riskinarviointimenetelmiin kuuluu

muun muassa "sovellettavan lainsäädännön noudattamista koskeva varmistus, joka voi sisältää sertifiointijärjestelmän tai muita kolmannen osapuolen järjestelmiä, jolla tarkastetaan, että sovellettavaa lainsäädäntöä noudatetaan". Koska puutavara-asetuksessa toimijalle asetetaan varsin laaja selonottovelvollisuus markkinoille saatettujen puutavaran ja puutuotteiden alkuperästä, tahallisuuden täyttäisi myös menettely, jossa toimija ei olisi lainkaan pyrkinyt ottamaan selvää markkinoille saatettavien puutavaran ja puutuotteiden alkuperästä. Tahallisuuden täyttää myös menettely, jossa toimija tietää ostamansa puutavaran korjuun laillisuutta koskevien asiakirjojen olevan väärennetyjä.

Sekä ehdotettu puutavararikos että yleisperustelujen 2.1.6 luvussa mainittu kissan tai koiran turkiksen markkinoillesaattamisrikos ovat osin hyvin samankaltaista sääntelyä. Kummankin taustalla on EU-asetusentasoinen sääntely, joka kieltää tiettyjen tuotteiden markkinoille saattamisen ja joissa edellytetään asetuksenvastaisen markkinoille saattamisen seuraamuksista säättämistä. Ehdotettu puutavararikos eroaa kuitenkin kissan ja koiran turkiksen markkinoillesaattamisrikoksesta olennaisesti siinä, että puutavara-asetuksen tarkoituksena on puutua laittomaan toimintaan. Kissan tai koiran turkiksen käyttö voi sen sijaan olla jossain Euroopan unionin ulkopuolisessa maassa lainmukaista. Puutavara-asetuksessa laittomasti korjattu on määritelty hyvin laajasti. Kyse ei ole ainoastaan toiminnasta, joka on metsien hoitoa ja käyttöä tai metsien monimuotoisuutta koskevan lainsäädännön vastaista. Puutavara-asetuksella puututaan myös muuhun lainvastaiseen toimintaan, joka liittyy korjuuoikeuksiin, korjuuoikeuksia ja puutavaraa koskeviin maksuihin, kolmansien osapuolten käyttö- ja omistusoikeuksiin sekä metsäalan kaupankäyntiin ja tulleihin. Puutavara-asetuksen sääntelyllä pyritään edistämään hyvää hallintoa ja lainsäädännön noudattamista puunkorjuuseen liittyvän toiminnan osalta.

Puutavararikoksen rangaistuksena olisi sakkoo tai kuusi kuukautta vankeutta. Pykälän mukaan teko olisi rangaistava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Rikoslain 46 luvun 1 §:n 1 mo-

mentin 9 kohdan mukaan se, joka rikkoo tai yrittää rikkoa Euroopan yhteisöjen antamissa tuontia ja vientiä koskevissa asetuksissa säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla annettua säännöstelymääräystä, on tuomittava säännöstelyrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Kuten edellä on todettu, puutavara-asetuksessa markkinoille saattamisella tarkoitetaan myös puutavaran tai puutuotteiden maahantuontia. Jos teko täyttäisi samanaikaisesti sekä ehdotetun puutavararikoksen että rikoslain 46 luvun 1 §:n 9 kohdassa tarkoitetun säännöstelyrikoksen tunnusmerkistön, rangaistus voitaisiin määrätä ainoastaan säännöstelyrikoksesta. Puutavararikoksena rangaistava teko voi samanaikaisesti täyttää myös esimerkiksi metsärikoksen (rikoslaki 48 a luku 3 §) tai luonnonsuojelurikoksen (rikoslaki 48 luku 5 §) tunnusmerkistön. Metsärikoksen ja luonnonsuojelurikoksen rangaistus on sakkoo tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Edellä mainittujen säännöstelyrikoksen, metsärikoksen ja luonnonsuojelurikoksen enimmäisrangaistus (2 vuotta vankeutta) huomioidaan ottaen voidaan pitää perusteltuna, että puutavararikoksen enimmäisrangaistus on kuusi kuukautta vankeutta.

2 Tarkemmat säännökset

Esitys ei sisällä valtioneuvoston tai ministeriön asetuksenantovaltuuksia.

3 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

4 Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

Esitys sisältää eräitä säännöksiä, joita on tarpeen arvioida perustuslain kannalta.

Lakiehdotuksen 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tarkastuksista. Lakiehdotuksen 5 §:ssä tarkoitettut tarkastukset ovat luonteeltaan valvontatarkastuksia. Hallintolain 39 §:ää ei sovelleta valvontatarkastuksiin.

Sen vuoksi lakiehdotukseen on sisällytetty säännös, jonka mukaan tarkastuksessa olisi noudatettava mainittua hallintolain säännöksiä. Lakiehdotukseen sisällytetyn säännöksen tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa tarkastuksissa.

Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan Maaseutuvirasto voisi käyttää ulkopuolista asiantuntijaa tarkastuksissa. Asiantuntijan tehtävänä olisi avustaa. Asiantuntijalle ei kuuluisi julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä. Asiantuntijan tehtävän osalta kyse on perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisen hallintotehtävän antamisesta yksityiselle. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja. Viittausta hallinnon yleislakeihin ei nykyisin enää ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä sisällyttää lakiin. Toisaalta sovellettavien lakien luettelon sisällyttämiselle ei ole myöskään perustuslaista tulevaa estettä, jos luettelo on kattava (esimerkiksi PeVL 37/2010 vp). Edellä olevaan perustuen esitykseen on sisällytetty säännökset siitä, että ulkopuoliseen asiantuntijaan sovellettaisiin hallintolakia, kielilakia, saamen kielilakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä valtion virkamieslain 14 ja 15 §:ää. Lisäksi esitykseen on sisällytetty säännös, jonka mukaan asiantuntijaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan ehdotetun lain mukaisissa tehtävissä. Vahingonkorvausvastuun osalta lakiehdotuksessa viitataan vahingonkorvauslakiin.

Lakiehdotuksen 5 §:n 4 momentin mukaan Suomen metsäkeskuksella ja Elintarviketurvallisuusvirastolla olisi oikeus tehdä Maaseutuviraston valtuutuksen perusteella tarkastuksia. Tarkastuksen tekemisessä on kyse julkisen vallan käytöstä. Suomen metsäkeskuksen

osalta kyseessä olisi perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisen hallintotehtävän antamisesta yksityiselle. Metsäkeskus hoitaa voimassa olevan lainsäädännönkin perusteella julkisia hallintotehtäviä. Metsäkeskukselle kuuluu muun muassa edellä tarkasteltujen metsälain ja metsätuholain täytäntöönpanotehtäviä (ks. yleisperustelut 2.1 luku). Metsäkeskusta koskevista toimivaltuuksista, vastuusta ja velvollisuuksista on säädetty Suomen metsäkeskuksesta annetussa laissa. Muun muassa mainitun lain 15 §:ssä on säädetty yleisen hallintolainsäädännön noudattamisesta ja rikosoikeudellisesta vastuusta. Ehdotettuja tarkastustehtäviä voisivat Suomen metsäkeskuksessa hoitaa vain ne henkilöt, joille on metsäkeskuksessa säännösten edellyttämällä tavalla vahvistettu oikeus käyttää julkista valtaa. Ehdotetut tarkastustehtävät olisivat luonteeltaan samantyyppisiä kuin mitä metsäkeskukselle kuuluu jo voimassa olevankin lainsäädännön perusteella. Erona olisi kuitenkin se, että ehdotetun lain mukaisten tarkastusten perusteella tehtävistä jatkotoimista päättäisi aina toimivaltainen viranomainen eli Maaseutuvirasto. Elintarviketurvallisuusvirasto on viranomainen, johon muutoinkin sovelletaan hallinnon yleislakeja.

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentissa säädettäisiin siitä, mihin tarkastukset voitaisiin kohdistaa. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Mainittuun säännökseen liittyen lakiehdotukseen on lisätty nimenomainen maininta siitä, etteivät tarkastukset voi ulottua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin.

Lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettäisiin puutavaroiden ja puutuotteiden markkinoillesaattamiskiellosta. Kiellon asettamisesta päättäisi Maaseutuvirasto ja sen tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettyä kieltä voidaan pitää tarpeellisena puutavara-asetuksen 4 artiklassa säädettyjen velvoitteiden vuoksi. Mainitun artiklan mukaan on kiellettyä saattaa markkinoille laittomasti korjattua puutavaraa ja sellaisesta puutavarasta valmistettuja tuotteita. Tähän liittyen toimija on velvollinen pitämään asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää. Asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän tavoitteena on sen varmistaminen, että puu-

tavaroiden ja puutuotteiden alkuperä on laillinen.

Lakiehdotuksessa tarkoitettu kiello ei ole ensisijainen keino puuttua asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteisiin. Hyvään hallintoon liittyen ensisijainen keino olisi se, että Maaseutuvirasto antaisi kehoituksen asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteiden korjaamiseen määräajassa. Tästä säädettäisiin lakiehdotuksen 8 §:ssä. Ensisijaisena keinona olisi siis neuvonta ja kehoitus puutteiden korjaamiseen. Jollei toimija noudattaisi annettua kehotusta asetetussa määräajassa, Maaseutuvirasto voisi päätöksellään määrätä toimijan korjaamaan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet. Lakiehdotuksen 9 §:n 1 momentin mukaan korjausmääräyksen antaminen tulisi kyseeseen vain niissä tapauksissa, joissa asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän sääntöjen noudattamatta jättämisestä voitaisiin pitää erityisen vakavana. Kieltovalta on toisin sanoen sidottu sen aiheena olevan laiminlyönnin merkittävyyteen. Sen vuoksi korjausmääräys voisi tulla kyseeseen vain silloin, kun toimija olisi saattanut puutavaraa tai puutuotteita markkinoille ilman asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai kun tällaisessa järjestelmässä olisi ollut toistuvasti merkittäviä puutteita. Markkinoillesaattami-kiellon asettaminen voisi tulla kyseeseen vasta siinä vaiheessa, kun toimija ei olisi noudattanut annettua korjausmääräystä. Sen vuoksi esityksessä katsotaan, että monivaiheinen menettely antaa toimijalle riittävät takeet viranomaistoiminnan ennustettavuudesta.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttuvana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esimerkiksi PeVL 32/2010 vp, PeVL 58/2010 vp, PeVL 31/2006 vp, PeVL 8/2006 vp ja PeVL 48/2005 vp). Perustuslakivalio-

kunta on kiinnittänyt huomiota menettelyn tai laiminlyönnin olennaisuuden ohella myös menettelyn tai laiminlyönnin toistuvuuteen (esimerkiksi PeVL 8/2006 vp ja PeVL 58/2010 vp). Lisäksi perustuslakivaliokunta on rautatieliikenteen harjoittamiseen liittyvän toimiluvan peruuttamisen osalta kiinnittänyt huomiota siihen, että luvanhaltijalle on ennen luvan peruuttamista varattava mahdollisuus korjata lupaedellytyksissä ilmennyt muu kuin rautatieliikenteen harjoittamisen tai liikenneturvallisuuden kannalta olennainen puute (PeVL 66/2002 vp).

Lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu kiello olisi verrattain samantyyppinen kuin metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain (241/2002) 26 §:ssä tarkoitettu metsänviljelyaineiston markkinointikiello. Perustuslakivaliokunnan mukaan metsänviljelyaineiston markkinointikiello voi rinnastua asiallisesti metsänviljelyaineiston toimittajan rekisteröinnin määräaikaiseen peruuttamiseen siltä osin kuin kiello ulotetaan "koskemaan laajemminkin säännöstenvastaisen metsänviljelyaineiston markkinointia". Valiokunta totesi, että mainitun kiellon perusteet oli yksilöity 26 §:n 1 momentissa, jossa myös säädetään kiellon määrittämisestä tutkimusten suorittamisen ajaksi. Valiokunnan mukaan 26 §:n 2 momentin säännökset siitä, milloin kiello on annettava määräaikaisena, ja kiellon viipymättä peruuttamisesta olivat tärkeitä toiminnanharjoittajan oikeusasemalle. Lisäksi maaja metsätalousministeriö voi 26 §:n 3 momentin nojalla kieltää metsänviljelyaineiston markkinoinnin loppukäyttäjälle ja määrätä tämän aineiston käyttämisen ehdoista. Valiokunnan mielestä näidenkin toimenpiteiden perusteet oli yksilöity ehdotuksessa. Ehdotettu järjestelmä sisälsi valiokunnan mielestä toiminnanharjoittajalle riittävät takeet viranomaistoiminnan ennustettavuudesta. Lakiehdotuksen 25 ja 26 § eivät näin ollen olleet ongelmallisia perustuslain kannalta.

Esityksessä katsotaan, että lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu kiello täyttää perustuslakivaliokunnan käytännössä asetetut elinkeinotoiminnan luvan peruuttamiselle asetetut vaatimukset, koska kiellon asettaminen on kytketty vakaviin, olennaisiin ja toistuviin rikkomuksiin sekä siihen, että Maaseutuviraston antama kehoitus ja korjausmääräys

eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen. Esityksessä katsotaan, että kehotukseen ja korjausmääräykseen perustuva monivaiheinen menettely antaa toimijalle riittävät takeet viranomaistoiminnan ennustettavuudesta. Toimijan oikeusturvan kannalta on keskeistä, että kieltä olisi peruutettava heti, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet olisi korjattu Maaseutuviraston hyväksymällä tavalla. Samoin oikeusturvan kannalta on tärkeää, että kieltä koskevaan päätökseen voi hakea muutosta.

Lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu kieltä liittyy myös omaisuuden suojaan siten, että toimija ei voi saattaa markkinoille hallussaan olevaa puutavaraa tai puutuotteita. Esityksessä katsotaan, että omaisuuden käytösvapauteen kohdistuvia rajoitteita voidaan pitää verrattain lievinä verrattuna siihen yhteiskunnalliseen intressiin, joka on niiden perusteena. Tavoitteena on siis varmistaa, että markkinoille saatetaan ainoastaan laillisesti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja tuotteita. Lakiehdotuksen 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kieltoon liittyen voidaan lisäksi todeta, että perustus-

lakivaliokunta on kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi tehdyn yleissopimuksen ja varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'in yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun hallituksen esityksen (HE 185/1998 vp) osalta todennut yleisenä lähtökohtana sen, että oikeusjärjestys ei anna suojaa lainvastaisille oikeustoimille tai sellaiselle omaisuuden hallinnalle, joka perustuu rikolliseen saantoon (PeVL 47/1998 vp).

Ehdotettu laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta ja ehdotettu laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta eivät sisällä perustuslain kannalta ongelmallisia rajoituksia perusoikeuksiin tai muita valtiosääntöoikeudellisia ongelmia. Sen vuoksi esityksessä katsotaan, että siihen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla pannaan Suomessa täytäntöön puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saatavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 995/2010, jäljempänä *puutavara-asetus*, ja mainitun asetuksen nojalla annetut Euroopan unionin säädökset.

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Puutavara-asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen on Maaseutuvirasto. Lisäksi Suomen metsäkeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Tulli ja Suomen ympäristökeskus hoitavat tämän lain täytäntöönpanoon liittyvät niille säädetyt tehtävät.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *puutavaralla ja puutuotteilla* puutavara-asetuksen 2 artiklan a kohdassa tarkoitettua puutavaraa ja puutuotteita;

2) *toimijalla* puutavara-asetuksen 2 artiklan c kohdassa tarkoitettua luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä;

3) *kauppaa käyvällä* puutavara-asetuksen 2 artiklan d kohdassa tarkoitettua luonnollista tai oikeushenkilöä;

4) *laittomasti korjatulla puutavaralla* puutavara-asetuksen 2 artiklan g kohdassa tarkoitettua puutavaraa;

5) *asianmukaisen huolellisuuden järjestelmällä* puutavara-asetuksen 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua järjestelmää;

6) *jäljitettävyydellä* puutavara-asetuksen 5 artiklassa tarkoitettuja puutavaran tai puutuotteiden toimitusketjun tietoja.

4 §

Valvonta

Maaseutuvirasto vastaa puutavara-asetuksen toimeenpanoon liittyvästä valvonnasta ja sen järjestämisestä.

5 §

Tarkastukset

Maaseutuvirastolla on oikeus tehdä tarkastuksia 1 §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin säädösten noudattamisen valvonnan edellyttämässä laajuudessa niissä kulkuneuvoissa sekä liike-, varasto- tai muissa vastaavissa ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen käytettävissä tiloissa ja muilla alueilla, joissa on asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää tai jäljitettävyyttä koskevia asiakirjoja taikka puutavaroita tai puutuotteita. Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään. Tarkastusta ei saa tehdä

pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tilassa.

Ulkopuolinen asiantuntija voi Maaseutuviraston pyynnöstä avustaa tarkastuksessa. Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintolakia, kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/1993), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan tämän lain mukaisissa tehtävissä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Toimijan, kauppaa käyvän ja muun tarkastuksen kohteena olevan on avustettava Maaseutuvirastoa tarkastuksen tekemisessä. Maaseutuvirastolla on tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää sekä puutavaran ja puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevat asiakirjat tai niistä laadittu jäljennös sekä muuta tarkastettavaa aineistoa haltuunsa, jos se on tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämisen kannalta välttämätöntä. Lisäksi Maaseutuvirastolla on oikeus tarkastuksen yhteydessä tehdä puutavaraan tai puutuotteeseen liittyviä tutkimuksia ja ottaa korvauksetta valvontaa varten tarpeellinen määrä näytteitä.

Suomen metsäkeskuksella ja Elintarviketurvallisuusvirastolla on oikeus tehdä tässä pykälässä tarkoitettu tarkastus Maaseutuviraston antaman valtuutuksen perusteella.

6 §

Tietojensaanti toimijalta ja kauppaa käyvältä

Maaseutuvirastolla on oikeus saada toimijalta ja kauppaa käyvältä ne tiedot, jotka ovat tarpeen 1 §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin säädösten valvonnassa. Sama oikeus on Suomen metsäkeskuksella ja Elintarviketurvallisuusvirastolla, jos Maaseutuvirasto on antanut niille 5 §:n 4 momentissa tarkoitettua valtuutuksen tehdä toimijaa ja kauppaa käyvää koskevan tarkastuksen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskee myös sellaisia tietoja, jotka yksityistä liiketoimintaa taikka yksityi-

sen taloudellista asemaa koskevinä olisivat muutoin salassa pidettävä.

7 §

Tietojensaanti viranomaiselta ja muulta julkista hallintotehtävää hoitavalta

Maaseutuvirasto, Suomen metsäkeskus, Elintarviketurvallisuusvirasto, Tulli ja Suomen ympäristökeskus ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia antamaan toisilleen 1 §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin säädösten valvonnassa välttämättömät tiedot. Mainituilla viranomaisilla ja Suomen metsäkeskuksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada muulta viranomaiselta tai muulta julkista hallintotehtävää hoitavalta 1 §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin säädösten valvonnassa välttämättömät tiedot.

Suomen metsäkeskuksen on omasta aloitteestaan ilmoitettava Maaseutuvirastolle, jos sillä on todennäköisiä perusteita epäillä sellaisen metsälain (1093/1996) 18 §:ssä tarkoitettun teon tai laiminlyönnin tapahtuneen, joka liittyy metsänkäyttöilmoituksen tekemiseen tai puuston hakkuuseen. Suomen metsäkeskuksella ei kuitenkaan ole ilmoitusvelvollisuutta, jos lainvastaisen toimenpiteen osalta on ryhdytty metsälain 20 §:ssä tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin tai jos teko tai laiminlyönti on sellainen, josta metsäkeskus saa metsälain 22 §:n nojalla jättää tekemättä ilmoituksen poliisille.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tietoa voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain (419/2011) 8 §:n 1 momentista poiketen Suomen metsäkeskus on velvollinen avaamaan teknisen käyttöyhteyden metsätietojärjestelmään Maaseutuvirastoa varten 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttamista varten.

8 §

Kehotuksen antaminen

Jos asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää koskevan velvoitteen noudattamisen valvonnassa tai muuten havaitaan puutteita mainitun velvoitteen noudattamisessa, Maa-

seutuviraston on annettava toimijalle kirjallinen kehoitus puutteiden korjaamiseksi taikka virheellisen menettelyn lopettamiseksi sekä asetettava määräaika, jonka kuluessa näin on meneteltävä. Sama koskee puutavaran ja puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevan velvoitteen noudattamisen valvontaa.

9 §

Korjausmääräys, kiello ja uhkasakko

Jos asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteita ei ole korjattu 8 §:n mukaisen kehotuksen tarkoittamalla tavalla ja määräajassa, Maaseutuviraston on määrättävä toimija asettamassaan määräajassa korjaamaan puutteet. Määräys voidaan antaa vain, jos:

1) toimija on saattanut markkinoille puutavaraa tai puutuotteita ilman asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää, tai

2) toimijan asianmukaisen huolellisuuden järjestelmässä on toistuvasti ollut merkittäviä puutteita.

Maaseutuvirasto voi kieltää toimijaa saatamasta markkinoille sellaista puutavaraa tai sellaisia puutuotteita, joiden osalta toimija ei ole noudattanut 1 momentissa tarkoitettua korjausmääräystä. Kiello on annettava määräaikaisena ja sen voimassaoloaika voi olla enintään kolme kuukautta. Jos toimija saattaa puutavaraa tai puutuotteita markkinoille kausiluonteisesti, kiellon voimassaoloaika voi kuitenkin olla enintään vuosi. Kiello on viipymättä peruutettava, kun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän puutteet on korjattu Maaseutuviraston hyväksymällä tavalla.

Maaseutuvirasto voi asettaa 2 momentissa säädetyn kiellon tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). Maaseutuviraston tehtävänä on valvoa kiellon noudattamista. Maahantuonnin osalta kiellon noudattamista valvoo kuitenkin Tulli.

10 §

Virka-apu

Maaseutuvirastolla on oikeus tarvittaessa saada virka-apua muilta viranomaisilta tämän

lain mukaisten valvonta- ja tarkastustehtävien suorittamiseksi.

11 §

Ilmoitus esitutkintaviranomaiselle ja Maaseutuviraston kuuleminen

Jos Maaseutuvirastolla on todennäköisiä perusteita epäillä 12 §:ssä tarkoitettun teon tapahtuneen, sen on ilmoitettava asiasta esitutkintaviranomaiselle esitutkintaa varten. Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos teko on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen eikä yleinen etu vaadi asian tarkempaa selvittämistä.

Syyttäjän on ennen puutavararikkomusta tai puutavararikosta koskevan syytteen nostamista kuultava Maaseutuvirastoa. Tuomioistuimen on tällaista rikkomusta tai rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava Maaseutuvirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

12 §

Rangaistukset

Rangaistus puutavararikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 a luvun 3 b §:ssä.

Joka tahallaan rikkoo

1 puutavara-asetuksen 4 artiklassa tarkoitettua asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän velvoitetta tai

2) puutavara-asetuksen 5 artiklan jäljitettävyyttä koskevaa velvoitetta,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *puutavararikkomuksesta* sakkoon.

Joka rikkoo 9 §:n nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kielloa, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos uhkasakko on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu maksettavaksi.

13 §

Menettämisseuraamus ja takavarikoinnin kustannukset

Menettämisseuraamuksesta säädetään rikoslain 10 luvussa. Laiton puutavara tai puu-

tuote, joka tuomitaan valtiolle menetetyksi, voidaan myydä julkisella huutokaupalla.

Toimijan on suoritettava valtiolle ne kustannukset, jotka aiheutuvat puutavaran tai puutuotteiden varastoinnista takavarikoinnin aikana.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen kustannukset saadaan vähentää julkisella huutokaupalla myydyn puutavaran tai puutuotteiden hinnasta. Toimijan on kuitenkin suoritettava valtiolle ne kustannukset, joita ei saada katetuiksi myytäessä puutavara tai puutuotteet julkisella huutokaupalla.

14 §

Maa- ja metsätalousministeriön ohjaus- ja valvontatehtävä

Maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä on valvoa Maaseutuviraston toimintaa sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamisen osalta. Ministeriöllä on oikeus saada Maaseutuvirastolta salassapitosäynnösten estämättä valvonnassa välttämättömiä tietoja ja tehdä tämän lain noudattamisen valvonnassa tarpeellisia Maaseutuviraston toimintaan kohdistuvia tarkastuksia.

Maaseutuviraston on laadittava puutavara-asetuksen 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu

kertomus ja toimitettava se neljä viikkoa ennen mainitussa säännöksessä tarkoitettua määräaikaa maa- ja metsätalousministeriölle. Maaseutuvirasto voi toimittaa kertomuksen komissiolle vasta sen jälkeen, kun maa- ja metsätalousministeriö on päättänyt kertomuksen hyväksymisestä.

15 §

Euroopan unionin tarkastajat

Mitä 5—7 §:ssä säädetään Suomen viranomaisen tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta, koskee myös Euroopan unionin toimielimiä ja Euroopan unionin jäsenmaiden toimivaltaisia viranomaisia, jos kyse on mainittujen viranomaisten yhteistyössä Maaseutuviraston kanssa tehtävästä tarkastuksesta. Mitä 5—7 §:ssä säädetään, koskee tällöin myös maa- ja metsätalousministeriötä.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rikoslain 48 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 48 a lukuun uusi 3 b § seuraavasti:

48 a luku
Luonnonvararikoksista
3 b §
Puutavararikos

995/2010 vastaisesti ammattimaisesti saattaa markkinoille laittomasti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja puutuotteita, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *puutavararikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Joka puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 5 päivänä syyskuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Maa- ja metsätalousministeri *Jari Koskinen*

Laki

rikoslain 48 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoslain (39/1889) 48 a lukuun uusi 3 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

48 a luku

Luonnonvararikoksista

Ehdotus

48 a luku

Luonnonvararikoksista

3 b §

Puutavararikos

*Joka puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 995/2010 vastaisesti ammattimaisesti saattaa markkinoille laittomasti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja puutuotteita, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **puutavararikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*